

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN VATANDAŞLIK ALGISİNİN
BELİRLENMESİ

İbrahim DEMİRBAŞ

Danışman

Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

Jüri Üyesi

Doç. Dr. A. Oğuzhan KILDAN

Jüri Üyesi

Yrd. Doç.Dr. Ebru GENÇTÜRK

KASTAMONU 2016

TEZ ONAY SAYFASI

İbrahim DEMİRBAŞ tarafından hazırlanan “**Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısının Belirlenmesi**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş **oy birliği/oy çokluğu** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Danışman

: Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

: Doç. Dr. A. Oğuzhan KILDAN

Kastamonu Üniversitesi

Jüri Üyesi

: Yrd. Doç. Ebru GENÇTÜRK

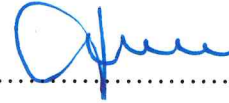

Karadeniz Teknik Üniversitesi

26/02/2016

Enstitü Müdürü

: Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesi içinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı bildirir ve taahhüt ederim.

İbrahim DEMİRBAŞ

ÖNSÖZ

Genç neslin ülkemizde yaşanan gelişmelere ve toplumsal süreçlere verdiği tepkiler toplumun vatandaşlık algısının değiştiğinin göstergesi olabilmektedir. Bu araştırmada, genç neslin var olduğu üniversitelerde vatandaşlık anlayışının nasıl olduğu ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırma da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi amacıyla sorunlar ve eksikler tespit edilmiş, bu problemlere dönük çözümler ortaya konulmuştur.

Araştırma beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın problemi, alt problemleri belirtilmiş, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları açıklanmıştır. İkinci bölümde; kavramsal çerçevede vatandaşlık kavramı ve çeşitleri, insan hakları kavramı, demokrasi ile hak ve özgürlükler konularına değinilmiştir. Üçüncü bölüm olan yöntem kısmında ise araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanma ve uygulama süreci, verilerin analizi, hazırlanan ve uygulanan ölçekle ilgili bulgular yer almıştır. Dördüncü bölüm araştırma ile ilgili bilgiler tablo ve grafiklerden oluşmuştur. Beşinci bölüm ise sonuç, tartışma ve öneriler, kaynakça ve eklerden oluşmaktadır.

Araştırmanın başından sonuna kadar her safhasında yanımda olan ve yüksek lisans öğrenimim boyunca katkılarını esirgemeyen değerli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ'ne, çalışmama yön veren ve her safhada desteğini gördüğüm hocam Doç. Dr. A. Oğuzhan KILDAN' a, çalışmanın başlangıcından itibaren büyük katkıları olan değerli görüş ve önerilerini esirgemeyen, bilgilerini, kaynaklarını ve yardımlarını gördüğüm hocam Prof.Dr. B.Ünal İBRET, Öğr. Gör. İkrım KALYONCU, Yrd. Dr. Adem Yavuz SÖNMEZ'e ve emeği geçen tüm hocalarıma minnettarım. Ayrıca araştırmamızda yer alan tüm öğrencilere ve hep yanımda olan aileme çok teşekkür ediyorum.

İbrahim DEMİRBAŞ

Kastamonu, Şubat, 2016

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN VATANDAŞLIK ALGISININ BELİRLENMESİ

İbrahim DEMİRBAŞ

Kastamonu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

Bu tez çalışmasında, Kastamonu Üniversitesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin belirli değişkenlere göre, vatandaşlık algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaca uygun ölçek formu; uzman görüşleri alınarak hazırlanmış, ön uygulama yapılarak ve tekrar alınan profesyonel görüşlerle son şekli verilmiştir. Çalışmanın evreni, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 20476 öğrencidir. Örneklem sayısı, 1409 öğrenciden oluşmuştur. Verilerin toplanmasında beşli likert tipi *Vatandaşlık Algısı Ölçeği* kullanılmıştır. Ölçek; iki bölümden, beş boyuttan ve 45 maddeden oluşmuştur. Birinci bölümde; kişisel bilgiler, ikinci bölümde; üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algıları yer almıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde, SPSS (Statistical Package For Social Science) paket programından yararlanılmıştır.

Yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının cinsiyete göre değiştiği bulunmuştur. Vatandaşlık algısı kızlarda yüksek çıkarken erkek öğrencilerde düşük çıkmaktadır. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısı yüksek çıkarken köyde yaşayan öğrencilerin düşük çıkmakta olduğu belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak; kız öğrencilerin neden daha fazla vatandaşlık algısına sahip olduğu araştırılabilir. Köyde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısının il merkezinde yaşayanlara göre daha düşük olmasının nedenleri araştırılabilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, Vatandaşlık, Vatandaşlık algısı, Vatandaşlık Eğitimi

2016, 70 Sayfa

Bilim Kodu: 6041

ABSTRACT

Master's Thesis

**THE DETERMINATION OF THE UNIVERSITY STUDENTS' CITIZENSHIP
PERCEPTION**

İbrahim DEMİRBAŞ

Kastamonu University

Institute of Social Sciences

Department of Social Studies Education

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ

In this thesis, it is aimed to determine the citizenship behaviours of Kastamonu University students' based on certain variables. In order to prepare the questionnaire of this study, expert opinions were applied at the first stage. After a pilot implementation was carried out, the questionnaire was submitted to experts' opinions again and the final form of the questionnaire was generated in the framework of the feedbacks. The population of the study includes 20 476 students studying at the university between 2014-2015 academic year. The sample contains 1409 students chosen from this population. The data were collected using five-point Likert-type *Citizenship Perception Scale*. The scale consists of two sections, five factors and 45 items. While the first section includes demographic information, the second sections includes items about citizenship perception. In order to analyse the data, SPSS (Statistical Package for Social Science) software was used.

The findings showed that citizenship perceptions of university students differentiate according to the gender. The citizenship perceptions of the female students were found to be higher than the males'. Additionally, the citizenship perceptions of the students living in the city centre were higher than the ones living in the villages. In accordance with these findings it is thought that the reason for the female students' higher citizenship perceptions may be investigated. Besides, the reason that the citizenship perceptions of the students living in the villages were lower than the ones living in the city centre may be researched in w new study.

Keywords: Social Studies, Citizenship, Citizenship Perception, Citizenship Education

2016, 70 Pages

Science Code: 6041

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
EKLER DİZİNİ	xii
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	2
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.2.1. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Araştırmanın Sayıltıları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Tanımlar.....	5
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Vatandaşlık Kavramı ve Çeşitleri	6
2.1.1. Sivil Vatandaşlık.....	7
2.1.2. Siyasi Vatandaşlık.....	7
2.1.3. Sosyal Vatandaşlık.....	7
2.1.4. Aktif Vatandaşlık.....	7
2.1.5. Etkili Vatandaşlık.....	8
2.1.6. Sosyal Sorumlu Vatandaş.....	8
2.1.7. Katılımcı Vatandaş.....	8
2.1.8. Adalet Merkezli Vatandaş.....	9
2.2. İnsanlık Hakları Kavramı	9
2.2.1. İnsan Haklarının Temelleri.....	9
2.2.2. İnsan Haklarının Felsefi Temelleri.....	10
2.2.3. İnsan Haklarının Toplumsal (Sosyal) Temelleri.....	13

2.2.4. İnsan Haklarının Hukuki Temelleri.....	14
2.2.5. Dünyada İnsan Hakları.....	15
2.2.6. Türkiye’de İnsan Hakları.....	16
2.3. Demokrasi.....	17
2.3.1. Mutlak (Çoğunlukçu ya da Otoriter) Demokrasi.....	18
2.3.2. Klasik (Çoğulcu) Demokrasi.....	18
2.3.2.1. <i>Demokrasinin (Çoğulcu) İlkeleri.....</i>	18
2.3.3. Demokrasi Kültürü.....	19
2.4. Hak ve Özgürlükler.....	19
2.4.1. Hak ve Özgürlükler ile Demokrasinin İlişkisi.....	21
2.4.2. Temel Hak ve Özgürlükler.....	22
2.4.2.1. <i>Kişi Hak ve Özgürlükleri.....</i>	22
2.4.2.2. <i>Sosyal ve Ekonomik Hak ve Özgürlükler.....</i>	22
2.4.2.3. <i>Siyasi Hak ve Özgürlükler.....</i>	22
3. YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırma Modeli.....	23
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	23
3.3. Veri Toplama Araçları.....	27
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	27
3.3.2. Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	27
3.3.3. Verilerin Analizi.....	30
3.3.3.1. <i>Ölçeğin Güven Aralığı.....</i>	30
4. BULGULAR ve YORUMLAR.....	32
4.1. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısı Cinsiyete Göre Değişmekte midir? Alt Problemine Ait Bulgular.....	32
4.2. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısı Yaşadığı Yere (Köy, İlçe ve İl) Göre Değişmekte midir? Alt Problemine Ait Bulgular.....	33
4.3. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısı Okul Türüne (Fakülte, Yüksekokul Ve Meslek Yüksekokul) Göre Değişmekte midir? Alt Problemine Ait Bulgular.....	37
4.4. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısı Anne Eğitim Durumuna Göre Değişmekte midir? Alt Problemine Ait Bulgular.....	40
4.5. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısı Baba Eğitim Durumuna Göre	

Değişmekte midir? Alt Problemine Ait Bulgular.....	43
4.6. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısı Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Değişmekte midir? Alt Problemine Ait Bulgular.....	46
5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	49
5.1. Sonuçlar.....	49
5.2. Tartışma.....	51
5.3. Öneriler.....	52
KAYNAKÇA.....	54
EKLER.....	60
Ek 1. Araştırmada Kullanılan Ölçek.....	60
Ek 2. İzin Yazıları.....	67
ÖZGEÇMİŞ	70

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Bulunduğu Okulların Dağılımı.....	23
Tablo 2.	Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	24
Tablo 3.	Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okul Türlerine Göre Dağılımı.....	25
Tablo 4.	Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Yaşadığı Yere Göre Dağılımı.....	26
Tablo 5.	Ölçeğin Geneli ve Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlara İlişkin Güvenirlik Katsayıları.....	27
Tablo 6.	Ölçeğin Faktör ve Madde Analizi.....	29
Tablo 7.	Ölçeğin Güven Aralığı.....	31
Tablo 8.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Belirlenmesine İlişkin Görüşlerin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları.....	32
Tablo 9.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Her İnsan Değerlidir.” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Yaşadığı Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	34
Tablo 10.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Demokrasi Kültürü” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Yaşadığı Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	34
Tablo 11.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Hak ve Özgürlüklerimiz” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Yaşadığı Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	35
Tablo 12.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Görev ve Sorumluluklarımız” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Yaşadığı Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	36
Tablo 13.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Toplam Puana İlişkin Görüşlerinin Yaşadığı Yere Göre ANOVA Sonuçları.....	36
Tablo 14.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının	

	“Her İnsan Değerlidir.” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları.....	37
Tablo 15.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Demokrasi Kültürü” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları.....	38
Tablo 16.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Hak ve Özgürlüklerimiz” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları.....	38
Tablo 17.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Görev ve Sorumluluklarımız” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları.....	39
Tablo 18.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Toplam Puana İlişkin Görüşlerinin Okul Türüne Göre ANOVA Sonuçları.....	39
Tablo 19.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Her İnsan Değerlidir.” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	40
Tablo 20.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Demokrasi Kültürü” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	41
Tablo 21.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Hak ve Özgürlüklerimiz” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	41
Tablo 22.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Görev ve Sorumluluklarımız” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	42
Tablo 23.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Toplam Puana İlişkin Görüşlerinin Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	42
Tablo 24.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Her İnsan Değerlidir.” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	43
Tablo 25.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının	

	“Demokrasi Kültürü” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	44
Tablo 26.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Hak ve Özgürlüklerimiz” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	44
Tablo 27.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Görev ve Sorumluluklarımız” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	45
Tablo 28.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Toplam Puana İlişkin Görüşlerinin Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	45
Tablo 29.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Her İnsan Değerlidir.” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	46
Tablo 30.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Demokrasi Kültürü” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	46
Tablo 31.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Hak ve Özgürlüklerimiz” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	47
Tablo 32.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının “Görev ve Sorumluluklarımız” Faktörüne İlişkin Görüşlerinin Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	48
Tablo 33.	Araştırmada Yer Alan Üniversite Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarının Toplam Puana İlişkin Görüşlerinin Ailenin Ekonomik Durumuna Göre ANOVA Sonuçları.....	49

EKLER DİZİNİ

Ek 1.	Araştırmada Kullanılan Ölçek.....	60
Ek 2.	İzin Yazıları	67

KISALTMALAR

TDK	: Türk Dil Kurumu
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
Akt	: Aktaran
SPSS	: Statical Package For Social Sciences
N	: Kişi Sayısı
x	: Aritmetik Ortalama
Ss	: Standart Sapma
%	: Yüzde
<i>F</i>	: Frekans
Tv	: Televizyon
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
Çev.	: Çeviren
VIHE	: Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi

1. GİRİŞ

Değişen dünyamızla birlikte ülkemizde değişmektedir. Yemek alışkanlıklarımız, giyim şeklimiz, boş vakitlerimizi değerlendirme biçimimiz, seyahat anlayışımız toplumsal olaylara bakış açımız gibi her şey sürekli değişmektedir. Toplumsal düzenimiz de buna bağlı olarak farklılaşmaktadır. Geçmişten günümüze şehirleşme, ekonomik refah düzeyinin artması, teknolojik ilerlemeler gibi bir takım toplumsal değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimler olduğu yerde kalmamakta hayatını akışı ile sürekli devam etmektedir. Engelli bireylere yaklaşımımız, geri dönüşümü olan ürünlerin değerlendirilmesi, hukukun üstünlüğü düşüncesi, kadına yönelik şiddete bakış açısı, farklı dil, din, mezhep veya düşüncedeki insanlarla iletişim, birlikte yaşama kültürü, sivil toplum kuruluşlarına katılım gibi bir vatandaştan beklenen davranışlar geçmişte toplumun verdiği tepki ile günümüzde verilen tepki arasındaki fark herkesçe görülmektedir. Bütün dünyaca temel evrensel değer olarak kabul edilen bu davranışların üniversite gençliği tarafından algılanma biçimi önemli olacaktır. Çünkü bugün üniversitelerde eğitim gören genç nesil yarım eğitimci, mühendis işçi, sağlık personeli, avukat, esnaf v.b. olarak toplumun içerisinde olacaktır. Dolmuşta giderken, hastanede sıra beklerken, oy kullanırken, hakkını savunurken karşımıza çıkacaktır. Bu gençler ülkenin yönetimine talip olacaktır. Bu gerekçelerden dolayı genç neslin var olduğu üniversitelerde vatandaşlık anlayışının belirlenmesi bizim, üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısını belirlememize yardımcı olacaktır.

Bu araştırmanın verileri ile; üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesi ve vatandaşlık algısının cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, yaşadığı yer, anne-baba eğitim durumu ve aile ekonomik durumu değişkenleri hakkında bilgi sağlanacak olması, üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesine yönelik herhangi bir çalışma olmaması bu çalışmamızı önemli kılmaktadır. Bu sahada yapılması planlanan araştırmalar için yol gösterici bilgiler ortaya çıkaracağı, hedeflendiği için araştırma alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalardan farklı olarak araştırmada Vatandaşlık ve İnsan Hakları

Eğitimi (VİHE) dersi öğretim programı kapsama alınarak ölçek geliştirilmiştir. Daha sonra geliştirilen ölçek ve maddeler kapsam geçerliliğinin sağlanabilmesi için alanında uzman öğretim üyelerine gönderilmiştir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kastamonu Üniversitesinin 8 fakülte, 4 yüksekokul ve 1 meslek yüksekokulunda eğitim gören 500 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır. Daha sonra ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği belirlendikten sonra 1409 öğrenciye daha uygulanmıştır. Geliştirilen ölçek ve yapılan uygulama, öğrencilerin vatandaşlık algısının tespit etmesi ve alana katkıda bulunması açısından önemlidir.

Bu çalışma ile ilişkili olarak Tonga (2013) çalışmasında 8. sınıf öğrencilerinin vatandaşlık bilinci seviyelerinin çeşitli değişkenler açısından bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları ile ilgili bir değerlendirmesini ortaya koymuştur. Güdücü ise (2008) ilköğretim programlarında yer alan VİHE dersine ilişkin öğretmen algısını konu edinmiştir. Yıldırım (2009) sınıf öğretmenlerinin istihdam şekillerine göre örgütsel vatandaşlık davranışı algılarını incelemiştir. Kurt (2007) ise öğretmenlerin demokrasi, vatandaşlık ve vatanseverlik algılarını nitel olarak ele almıştır.

1.Problem Durumu

İlk defa 1789 Fransız ihtilali ile siyasi bir anlam kazanan vatandaş(yurttaş) kelimesinin, son iki asırda sözlüklerimize girdiği bildirilmektedir. Fransız Millî Meclisi tarafından kabul edilerek 26 Ağustos 1789 tarihinde yayınlanan “İnsan ve Vatandaş/Yurttaş Hakları Beyannamesi” başlıklı belge, vatandaş kelimesini hafızalara yerleştirmiştir (Yılmaz, D. 2000).

Bir bireyin bir ülkeye ait olmasını sağlayan uyrukluk bağına vatandaşlık, bir ülkeye uyrukluk bağıyla ait olan kişi de vatandaş olarak ifade edilmekte ve demokratik ülkelerde yaşayanların ülke tarafından verilen haklardan faydalanabilmeleri için o devletin vatandaşı olmaları gerekmektedir (Karaman ve Kepenekçi 2008).

Osmanlı Devleti döneminden günümüz Türkiye'sine kadar vatandaşlık anlayışı dönem dönem değişmiştir. Osmanlının gücünün dorukta olduğu dönemler ile son dönemlerinde hep farklı olmuştur. Milli Mücadele yıllarından genç Türkiye yıllarına, tek partili dönemden çok partili hayata geçme sürecinde, çok partili yıllardan darbeli

yıllara ve bugünüme kadar makbul vatandaşı oluşturma çabaları devam etmiştir. Ancak devletin bazen fermanlarla, anayasalarla, baskıcı tek parti iktidarlarıyla, darbelerle, bazen de eğitim sistemleriyle makbul vatandaşı oluşturma çabaları tam anlamıyla başarıya ulaşabilmiş midir? Devlet makbul vatandaşı hayal edip ona göre plan programları hayata geçirirken vatandaş makbul olmuş mudur (Üstel, 2004).

Türkiye’de son dönemde ekonomik kalkınma, uzun kavgalarla geçen bir koalisyon döneminden sonra oluşan tek parti iktidarı, gezi parkı olayları, çözüm süreci gibi toplumsal değişimler yaşanmaktadır. *Delikanlı* diye tabir edilen genç neslin toplumsal süreçlere verdiği tepkiler toplumun vatandaşlık anlayışının değiştiğinin göstergesi olarak ifade edilmektedir. Toplumda cep telefonu, bilgisayar ve tableten gözünü ayırmadığı için toplum dışı olduğu, politikayla da ilgilenmediği düşünülen insanların vatandaşlık anlayışı ile ilgili tartışmalar devam etmektedir. Bu tartışmalar yaşanan toplumsal gelişmelerle daha fazla tartışılmaya başlanmıştır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı genç neslin var olduğu üniversitenin fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokullarında çalışmalar yaparak, sorunlar ve eksikleri tespit edip, bu problemlere dönük çözümler ortaya koymak ve Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısını belirlemektir.

1.2 Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı nasıldır?

1.2.1. Alt Problemler

Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı;

- 1-Üniversiteye bağlı fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokul öğrencilerine,
- 2-Öğrencilerin Eğitim durumuna,
- 3-Cinsiyete,
- 4-Yaşa,

- 5- Doğum yerine (köy, ilçe ve il),
- 6-Anne-baba eğitim durumuna,
- 7-Aile ekonomik durumuna göre değişmekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Yaşadığımız toplumda; bireysel farklılıklarımız, toplumsal cinsiyet eşitliği, engelli bireylere yaklaşımımız, geri dönüşümü olan ürünlerin değerlendirilmesi, hukukun üstünlüğü düşüncesi, kadına yönelik şiddete bakış açısı, farklı dil, din, mezhep veya düşüncedeki insanlarla iletişim, birlikte yaşama kültürü, sivil toplum kuruluşlarına katılım gibi bir vatandaştan beklenen davranışlar geçmişte toplumun verdiği tepki ile günümüzde verilen tepki arasındaki fark herkesçe görülmektedir. Bu tür davranışların bütün dünyaca temel evrensel değer olarak kabul edilmiştir. Genç neslin var olduğu üniversitelerde toplumun temelini oluşturan üniversite gençliğinin vatandaşlık algısının belirlenmesi üniversite gençliği tarafından algılanma biçiminin tespit edilmesi önemli olacaktır. Bu araştırmanın verileri ile; üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesi ve vatandaşlık algılarının cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, yaşadığı yer, anne-baba eğitim durumu ve aile ekonomik durumu değişkenleri hakkında bilgi sağlanacak olması, ülkemizde üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesine yönelik herhangi bir çalışma olmaması bu çalışmamızı önemli kılmaktadır. Bu sahada yapılması planlanan araştırmalar için yol gösterici bilgiler ortaya çıkaracağı hedeflendiği için araştırma alanına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sayıltıları

- Ölçeğe katılımcıların verdikleri cevaplar onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.

1.5.Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan araştırmanın çalışma gurubu Kastamonu Üniversitesinde eğitim görmekte olan öğrenciler ile sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Vatandaşlık: Ailenin tabiiyetine, yaşadığın devlete veya normların gerektirdiği belirli şartları taşıyıp taşıyamamasına göre ifade eden ve bireylerin hangi ülke veya ulusa ait olduklarını ortaya koyan kimliktir (Demir ve Acar, 1992).

Sosyal Bilgiler: ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek düşüncesiyle, Sosyal Bilimler alt dallarından oluşturulmuş bilgilere esas olmak üzere, öğrencilere sosyal hayatla alakalı esas bilgi, kabiliyet, tutum ve değerlerin edindirildiği bir alan olarak ifade edilebilir (Kurtulgan ve Köstüklü, 2010).

Vatandaşlık Eğitimi: Vatandaşlık eğitimi, birlikte yaşamayı sağlayan, işbirliği ve hukuki kuralların önemini ortaya koyan ve içselleştiren, uyumu sağlayan müsamaha, mutabakat, iç disiplin ve toplumun faydasını düşünme gibi değerlere içeren bir eğitimidir (Akbaş, 2008).

İnsan Hakları: İnsan hakları kişilerin sadece insan olmaları sebebiyle edindikleri haklardır. İnsana has olarak değerlendirilen bu haklar, tüm insanların her zaman ve her yerde sahip olması gereken haklardır. Bu nedenle de insan haklarına sahip olmak için başkaca bir şey yapmaya gerek yoktur. İnsan haklarına sahip olmak için insan olarak dünyaya gelmiş olmak yeterlidir (Doğan, 2007).

Demokrasi: Genel olarak halkın halk tarafından idare edilmesi, hâkimiyetin veya halkın elinde ve halka ait olmasıdır (Derdiman, 2006). Bu anlamda demokrasi yönetimin halk tarafından belirlenmesini ifade eden bir tanımdır. Abraham Lincoln 1863 yılında yaptığı bir konuşmasında demokrasiyi “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” olarak ifade etmiştir (İba, 2008).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Vatandaşlık Kavramı ve Çeşitleri

Bir bireyin bir ülkeye ait olmasını sağlayan uyrukluk bağına vatandaşlık, bir ülkeye uyrukluk bağıyla ait olan kişi de vatandaş olarak ifade edilmekte ve demokratik ülkelerde yaşayanların ülke tarafından verilen haklardan faydalanabilmeleri için o devletin vatandaşı olmaları gerekmektedir (Karaman ve Kepenekçi 2008).

Kaya'ya (2003) göre, yurttaşlık ilk defa Fransız ihtilalinden sonra aristokrasinin üstünlüğünün bittiği ve bütün toplumun aynı haklara sahip olduğunu ifade etmek için kullanılmış bir kelimedir. Politik, ekonomik ve kültürel sebeplerden dolayı farklı devletler arasında yaşanan göç olgusu çok kültürlülüğü veya dünya vatandaşlığını ortaya çıkarmıştır. Çağımızın dünya vatandaşı, kendini birçok devlette evindeymiş gibi düşünebilir. Bir devletin, milli vatandaşlığından dünya vatandaşlığına doğru çok şey değişmiştir. Milli kimlik, milli bağlılık gibi terimlerin yerini eşitlik, evrensel kimlik ve insan hakları gibi kavramlara almıştır. Kısaca, geçmişte olan değerler daha fazla genişleyerek büyümüştür. Özbek (2004) ise vatandaşlığı, bulunduğu bölgeye, ait olduğu hukuka ve iktisadi düzeye bağlı olarak bazı hakların sahibi olan, ayrıca vergi vermek, askerlik yapmak ve oy kullanmak başta olmak üzere devleti ve insanlık için bazı görev ve sorumlulukları olan bireyler olarak tanımlamıştır.

İngiltere'nin ilk kuramcılarında biri olan T. H. Marshall, vatandaşlığın ortak ve farklı yanları üzerine bir model oluşturmuştur. Bu model üç çeşit vatandaşlık olduğunu ifade etmektedir. Bunlar, ifade hürriyeti, adalet hakkı ve kişisel hürriyetin ön koşulları gibi kavramlardan meydana gelen sivil vatandaşlık; mahalli idareler ve meclis eliyle yönetime katılma hakkı gibi haklardan ortaya çıkan siyasi vatandaşlık; biraz da olsa ekonomik haklar ve sosyal mirası paylaşma, topluma hâkim olan şartlara uygun bir şekilde çağdaş bir insan olarak hayat hakkını korumaya alan sosyal vatandaşlıktır (Munck, 2003).

2.1.1. Sivil Vatandaşlık

Vatandaşlığın sivil hali 18. yüzyılda burjuvazinin varoluşu ile meydana gelmiş ve kişisel hürriyet için ihtiyaç olan konuşma hürriyeti, özel mülkiyet hakkı, sözleşme yapma ve adalet hakkı gibi haklardan oluşmaktadır (Marshall,75-78; akt: Sarıipek 2006, 69-70).

2.1.2. Siyasi Vatandaşlık

Siyasi vatandaşlık, siyasal iktidarın üyesi olarak, muhalefet olarak veya böyle bir gruba dâhil bir seçmen olarak politik gücün uygulanmasına katılım hakkıdır. Bu duruma uygun kurumlar ise mahalli idareler ve meclistir. Erkeklerin oy hakkı ile meclis seçimlerine dâhil olması, yönetime katılma şeklindeki siyasi haklar, 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır ve az da olsa çalışanların vatandaşlık isteklerini ortaya koymuştur. (Marshall,75-78; akt: Sarıipek 2006, 69-70).

2.1.3. Sosyal Vatandaşlık

Sosyal vatandaşlık, ekonomik rahatlık ve güvenlik hakkından, toplumsal mirasın tamamını paylaşma hakkına ve toplumda hâkim olan şartlara uygun çağdaş bir hayatı yaşama hakkına kadar giden haklar olarak ifade edilmektedir (Marshall,75-78; akt: Sarıipek 2006, 69-70).

2.1.4. Aktif Vatandaşlık

Bugün aktif vatandaşlık denince öncelikle vatandaşların etkin katılımının ifade edildiği de açıktır. Buradan hareketle aktif vatandaşlığın genel bir tanımı, vatandaşların dâhil oldukları toplumdaki sorunları ifade etmede ve sorunlarla mücadele etmede ve aynı zamanda hayat seviyelerini yükseltmede aktif şekilde yer almalarını sağlayan olanaklara sahip olmaları şeklinde yapılabilir (Kara ve Topkaya, 2012). Toplumu ilgilendiren konularda sorumluluk alma, çeşitli örgütlere yardımcı olma, gönüllük gerektiren etkinliklere katılma, kısaca aktif bir vatandaş olma teşvik edilmektedir (Sarıipek, 2006).

2.1.5. Etkili Vatandaşlık

Politik bir kuruluş olan devletin iyi örgütlenmiş olmasının tek başına yeterli olmaması, devletlerin, anayasal düzenini sağlamlaştırabilmeleri, özgür devlet olarak var olabilmeleri, daha iyi idare edilebilmeleri ve büyüyebilmeleri için vatandaşlık bilgi, kabiliyet ve değerlerinin her nesile etkili bir biçimde anlatılması gerekmektedir. Bu da eğitim ve öğretimle olur. Bu sebeplerle etkili vatandaşlık eğitimi devletlerin ana görevi haline gelmiştir (Sağlam, 2011)

Kahne ve Westheimer (2004) çalışmalarında hem uzmanlar hem de uygulamacılar için oldukça önemli olan, “Etkin bir demokrasinin gereği olarak ne çeşit bir vatandaşlığa gereksinim vardır?” Sorusuna verilen çok çeşitli yanıtları üç farklı bölüm halinde ortaya koymuşlardır. Bu farklılıkları tasnif edebilmek düşüncesiyle üçe ayırmışlardır: Şahsi sorumluluğa sahip vatandaş, katılımcı vatandaş ve adalet merkezci vatandaş.

2.1.6. Sosyal Sorumlu Vatandaş

Şahsi sorumluluğa sahip vatandaş, misalen çevresini temiz tutan, kan veren, geri dönüşüm yapan, kurallara saygılı ve borçtan uzak duran, yaşadığı çevrede bilinçli hareket eden vatandaşdır. Bu türdeki vatandaş yapılan sosyal çalışmalara katılır. Bir okulda ya da yaşlı insanlara hizmet için istekli çalışmalar yapar. Şahsi sorumluluğa sahip vatandaş yetiştirmeye çalışan planlar, erdemlilik, bireysel sorumluluk ve çalışkanlık üzerinde durarak karakter ve bireysel bilinç oluşturmaya çalışırlar (J. Westheimer ve J. Kahne, 2004).

2.1.7. Katılımcı Vatandaş

Bazı eğitimciler de iyi vatandaşı yerel ya da ülke çapında olabilecek sosyal olaylara aktif biçimde katılan vatandaş olarak görmektedir. Bu türdeki vatandaş katılımcı vatandaş olarak ifade edilmektedir. Bu düşüncenin savunucuları, öğrencileri topluca yapılan ve topluma dayanan etkinliklere katılmalarını isterler (J. Westheimer ve J. Kahne, 2004).

2.1.8. Adalet Merkezli Vatandaş

Üçüncü tür vatandaşlık, önemsenen vatandaşlık görüşüne ait olan tanımlamadır. Adalet merkezci eğitimciler göre etkin demokratik vatandaşlar toplumsal, iktisadi ve siyasi güçlerin etkileşimini anlayabilecekleri ve değerlendirebilecekleri olanaklara ihtiyaç duyarlar. Bu tür vatandaşlığa adalet merkezci denmesinin sebebi, özellikle haksızlık ve toplumsal adaletin önemine değinen analizleri kullanmasıdır (J. Westheimer ve J. Kahne, 2004).

2.2. İnsan Hakları Kavramı

İnsan hakları sözcük olarak, bireyin sadece insan olmasından dolayı sahip olduğu haklar olarak ifade edilmektedir. Sözcük anlamının basitliği ve sadeliği öylesine çok kabul görmüştür ki, bu defa bu karşılık, adeta onun kavramsal içeriğini belirlemiştir (Gözübüyük, 2000).

İnsan hakları, ayırım yapılmadan tüm insanların sadece insan olmalarından dolayı, insanlık onurunun gereği olarak sahip olmaları gereken hakların tamamıdır. Nitelik yönüyle bu haklar kaldırılamaz, terk edilemez ve kişiliğe ait haklardır. Herhangi bir otorite tarafından isteğe bağlı olarak kısıtlanıp iptal edilemeyeceği gibi kişilerin kendileri de bunları başkalarına devredemez veya onlardan vazgeçemez (Yeşil, 2002).

İnsan hakları, insanın sadece insan olması sebebiyle en önemli ögesi olduğu, onun bütün yanlarıyla kişiliğini ve değerini korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen evrensel ilke ve kaidelerin tamamıdır. İnsan hakları bu anlamıyla, tarihsel ve düşünsel olarak tabii hukuk anlayışından ortaya çıkmıştır. İnsan hakları insan onurunu koruyan haklardır. Haklara, insan hakkı özelliği veren değer, insan onurudur. Bunu korumaya alan tüm haklar insan haklarıdır (Gülmez, 2001).

2.2.1. İnsan Haklarının Temelleri

İnsan hakları kavramının temelinde insana saygı ve insanın değerli oluşu vardır. Dünyadaki varlıklar içerisinde, tanımlanması en zor, en karmaşık varlık insan denen

canlıdır. “İnsan Nedir” sorusunu geçmişten günümüze tartışan bilim adamları kesin bir tanımlama yapamamışlar, ancak insanın sahip olduğu sosyal, psikolojik, biyolojik özelliklerini sıralama yoluna gitmişlerdir. Zamanla yapılan bazı tanımlamalar ya yanlış ya da eksik bulunarak şiddetli itirazlara maruz kalmıştır (Özbek, 2004).

Özbek’e (2004) göre tüm canlı varlıkların geçtiği evrelerden normal olarak insan da geçer. İnsan haklarının kökeninde yatan insan kavramı sadece biyolojik manada insan değildir. Akli olan, düşünen, düşündüğünü uygulayabilen, kültür oluşturan farklı etkileşimler içerisine girebilen kısaca sosyolojik, psikolojik ve biyolojik bir varlık olarak insanın sadece insan olması sebebiyle varlığından gelen bazı haklarının olduğu tezi insan hakları fikrinin başlangıcı olmuştur.

İnsan haklarının fikri kökenleri eski çağlara kadar uzanır. Ancak bu hakların bir terim olarak şekillenmesi on sekizinci yüzyılda başlamıştır (Çeçen, 2000). Başlamasıyla birlikte de özellikle günümüzde son derece önem kazanmıştır. Kesin olan bir şey varsa o da insan haklarının çiğnendiği yerde barış barınamaz (Kuçuradi, 1996). Birleşmiş Milletler 1948’de İnsan Hakları Evrensel Bildirisi’ni ilan etmek yoluna gitmişse, bu ikinci dünya savaşı sırasında, birçok halk ve yüz milyonlarca insanın yasal hakları çiğnenmiş olduğu içindir (Bow, 1996).

2.2.2. İnsan Haklarının Felsefi Temelleri

Felsefe insani bir faaliyettir, insan aklının bir eseridir (Ergün, 1996). Bilimlerin de adeta güç kaynağı ve kılavuzudur. İnsan hayatı özellikle nitelik yönüyle tarihi süreçte çok büyük gelişmeler ve ilerlemeler kaydetmiştir. Artık insanoğlu sadece fiziki ihtiyaçlarını nasıl karşılayabileceğini düşünmemekte, en az fiziki ihtiyaçlar kadar diğer ihtiyaçları için hem zihinsel hem de bedensel çaba sarf etmektedir. Felsefenin en önemli araştırma alanlarından biri insan ve insanın değeridir. Kuçuradi, (1996) “insanın değeri” derken, bundan insanın diğer canlılar arasındaki farkını anlamaktadır. Ona göre insana bu farkı veren, niteliklerinin tamamıdır. Onu diğer canlılardan ayıran imkânlarıdır. Bu imkânlar, insana ait faaliyetler ve ürünleri olarak ortaya çıkar. Bu nitelikler ise, insanın diğer canlılarla beraber taşıdığı niteliklere ek

özelliklerdir. İşte bu özellikler ya da imkânlar insanın değerini ya da onurunu meydana getirir.

İnsan konusu en az diğer alanlar kadar, felsefe alanı içerisinde de ele alınmaktadır. Farklı filozof ve felsefi akımlar, insanı değişik bakış açılarıyla ele almışlardır. Aynı yaklaşım biçimi, insan hakları konusu için de geçerlidir (Kıncal, 2004). İlk bakışta özgürlüğün eylem ile ilgili olduğu görülür. Maddi ve manevi insan özgürlüklerinin hangisini ele alırsanız alınız hepsi insan eylemleriyle ilgilidir. Bir eylemin engelle karşılaşması, özgürlüğün olmadığı bilincini doğurur ve insanda özgürlük bilinci, özgürlüğün yokluğu ile ilgili bilinçten doğar. İnsan, özgür iken, onun farkında değildir. Ne zaman herhangi bir projesini gerçekleştirmek için harekete geçer ve bu hareket engellenirse, onda uyanan özgür olmama bilinci, onda bir özgürlük hakkı olduğu bilincini meydana getirir. İnsanın özgürlükle ilgili eylemleri, iradeye bağlı bilinçli eylemlerdir. Otomatik hareketler, refleksler ve içgüdülere bağlı hareketlerde söz konusu olamaz (Öner, 1995).

İnsan hakları ile ilgili ilk fikirlerin antik Yunan ve Roma'da ortaya çıktığı ve o çağın fikir adamlarınca ortaya konulduğu ifade edilmektedir. İnsanı merkeze koyan felsefenin gelişmesine karşın, devlet ve toplum düzeni farklı olarak değişmekteydi. Kölelik yaygınlaşırken, felsefe insanın hak ve özgürlük arayışlarına kapı açıyordu. Hak hemen hemen tamamıyla yöneticilerin elindedir. Kişiler lehine hak ve özgürlükler söz konusu değildir. Buna karşın, yani devlet siteminin otoriter idaresine karşın fikir dünyasında tabii haklar düşüncesi gelişmiş ve insanların varlığından gelen bir takım temel hak ve hürriyetleri olduğunu ve bunların hiçbir biçimde devredilemeyeceği ifade edilmiştir (Çeçen, 2000).

Ortaçağda dini değerlerin ağırlıklı olduğu yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemin en önemli izleri İslamiyet ve Hıristiyanlıkta görülür. Ortaçağın niteliği itibarıyla tam bir insan hakları olmasa da, dinlerin insana verdiği değerler, emir ve yasakları gereği insanın kişiliğini bulabileceği bir dönem olmuştur. İnsanlar, dinlerin izin verdiği ölçüde hakların ve özgürlüklerin sahibi olmuşlardır. Ancak bildiğimiz anlamda bir hak ve özgürlük sahibi olabilmek için yüzyılımıza kadar hak ve özgürlük mücadeleleri devam etmiş, bundan sonra da devam edecektir. İnsanlar

devlet ve otorite baskılarına karşın din olgusunu ön plana geçirmişlerdir. Böylece eskinin bazı davranışlarından vazgeçilmiş, bazıları ise günümüze kadar devam etmiştir. Düşünürler, tüm düşünce, eleştiri ve etkinliklerini din müessesesini göz önünde bulundurarak yapmak zorundadırlar. Böylece din, her alandaki düşünceye damgasını vurmuştur. Dönemin özellikle sonlarına doğru, hak ve özgürlük arayışları dini yargılardan ve değerlendirmelerden bağımsız düşünölmeye başlanmış ki bu da son dönemin önemli bazı devrimler geçirmesine sebep olmuştur (Özbek, 2004).

Yeniçağda insan hakları meselesi, insanın sadece insan olmak sıfatıyla varlığından gelen bir takım haklara ve hürriyetlere sahip olduğu ve devlet tarafından bu hakların sınırlandırılmayacağı yolundaki temel fikir ilk defa bu dönemde ortaya çıkmıştır. Ortaçağda ve özellikle de Yeniçağda temel hak ve hürriyetlerle devlet otoritesi arasındaki gerilim ve mücadele devlet gücünün sınırlandırılması açısından yapılmıştır (Ünal, 1997).

Yakınçağda insanların devletten önce ve ona üstün birtakım haklara sahip oldukları, insanın sadece insan olmak sıfatıyla varlığından gelen bir takım haklara sahip olduğu, bu hakların devletin kuruluşundan evvel var olduğu, devletin bu haklara dokunamayacağı sadece saygı gösterebileceği fikri insanlık tarihinde yeni bir çıkırın başlangıcı olmuştur (Çiftçi, 2006).

İnsan hakları ve temel özgürlüklerin evrensel olarak ve ayırım yapılmadan herkes için uygulanması çağımızın başlıca amaçlarından biridir. Bu amaç, temel hak ve özgürlüklerin insan kişiliğinin olmazsa olmaz bir ögesi olduğu ilkesinde ifade edilmiştir. Gerçekte insan onur ve saygınlığının doğal bir sonucu olan bu ilke, insanlığın çağlar boyunca süren ve birçok sorununun geride bırakılmasını gerektiren uğraş ve mücadelenin eseri olarak ortaya çıkmıştır. Başka bir deyişle, insanın salt insan sıfatıyla kendiliğinden sahip olduğu bu hak ve özgürlükler, ancak çağlar süren gelişmelerle kazanılmış ve tanınmıştır. Bu nedenle, söz konusu ilkenin gerçekleştirilmesi ve korunup işlenmesi, çağımızda tüm insanlığın ortak sorumluluk ve gözetiminin konusudur (Sencer, 1986).

2.2.3. İnsan Haklarının Toplumsal (Sosyal) Temelleri

Özbek'e (2004) göre sosyalleşme, toplumdaki değerlerin, inançların, davranışların birey tarafından içselleştirilme sürecidir. Sosyalleşme ile ilgili tanımlar çok geniş bir alanı kapsayabiliyor. Dar kapsamlı tanımlarda, siyasal davranışların, bilgilerin ve değerlerin doğrudan ve açık bir süreç içinde toplumsallaşan kişiye aktarılması söz konusudur. Diğer yandan siyasal toplumsallaşmayı çok daha geniş olarak ele alan Merton'un deyişiyle, toplumsal işlevlerin amaçlanmamış sonuçlarını kapsayan toplumsallaşmayı incelemeye yöneliktir.

İnsanın önemli özelliklerinden biri sosyalleşme özelliğidir. İnsan sosyalleşirken toplumda yaşayan diğer insanların haklarına saygı göstermek durumundadır. Yani birey kendi haklarını kullanırken diğer bireylerin haklarını sınırlandırmaz veya engellemez (Ergün, 1994).

Bireyi tek başına düşündüğümüzde, bireyin insan olarak sahip olması gereken hakları, fazla bir anlam taşımamaktadır. Bireyi bir toplumun üyesi olarak düşündüğümüzde, bireyin hakları anlamlı hale gelmektedir. Çünkü birey, çeşitli eylemlerde bulunurken, zaman zaman belirli sınırlamalarla karşılaşmaktadır. Bu sınırlamalar, diğer bireylerin özgürlük alanlarına girdiği için ortaya çıktığı gibi, diğer toplumsal nedenlerden de kaynaklanabilmektedir (Kıncal, 2004). İnsanlar toplumdan bir şeyler alabilmek için bir şeyler vermek durumundadır. İnsanlık için bir şeyler yapmayanın insan haklarından faydalanmayı beklemeleri ahlaki değildir. İnsan haklarından faydalanmak için, önce insan olmak gerekir. İnsan olmak da, bencil olmamak toplumun faydası ve gelişmesi için bir takım uğraşlar ortaya koymak demektir (Çeçen, 2000).

Günümüz gelişmiş toplumları incelendiğinde, bireyin ve haklarının öncelikli olduğu görülmektedir. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak, gelişmiş ülkelerde, insan kaynaklarıyla ilgili çok sayıda sivil toplum örgütünün varlığından söz edilebilir. Benzer uygulamaların, gelişmekte olan toplumlar için de geçerli olduğu söylenemez. Bir taraftan insanların kültür düzeylerinin uluslararası standartların altında olması, diğer taraftan da geri kalmışlığın sonucunda ortaya çıkan toplumsal sorunlar, insan

hakları konusunun arka planda kalmasına yol açmaktadır (Kıncal, 2004).

Güdücü'ye (2008) göre, insanın sosyalleşmesi için toplumla birlikte yaşaması gerekir. Toplumda diğer insanlarla birlikte yaşarken, onların haklarına saygı gösterilmelidir. Bunu yaptığı takdirde kendi hak ve özgürlüklerini de rahatça yaşayabilir.

2.2.4. İnsan Haklarının Hukuki Temelleri ve Önemi

Coğrafi keşiflerin ardından Rönesans ve Reform hareketleriyle Aydınlanma Dönemi başlamış kilisenin ve din adamlarının insanlar üzerindeki sınırsız etkileri son bulmuştur. İnsanın doğuştan devredilemez haklara sahip olduğu felsefik bir tartışma konusu olmaktan çıkarak devletin anayasal hukuk sistemini alakadar eden bir konu olarak politik münakaşa alanına girmiştir. Mutlak hâkim devlet anlayışı güç kaybederek şahıslar ve sınıflar arasındaki dengesizlik ve eşitsizlikler giderilmeye çalışılmış insan hakları anayasalarda yer alarak yürürlükte olan hukuk alanına girmiştir (Ünal, 1995).

Temel insan hakları ile temel insan ihtiyaçları yalnızca güçlülerin ihtiyaçları ve ayrıcalıklıların hakları değil, evrensel olarak herkes ile ilgilidir (Galtung, 1999). İnsan haklarının evrenselliği ve çağdaş bir özellik göstermesi buradan kaynaklanmaktadır. Bir hak, haklı bir isteğin akılcı yanıdır. Haklar yalnızca istekleri ve dileyişleri haklı çıkarmak için değildirler. Haklar sahip olmak insan onuruyla yakından ilişkilidir (Shue, 1996).

Bir hak, her hangi bir kimsenin ya da hak sahibinin ancak o haktan engellenmeksizin yararlanabildiği ölçüde haktır. Bunu sağlayacak olan da muhakkak ki toplum tarafından kararlaştırılmış ve teminat altına alınmış sistemdir ki bu hukuk sistemidir (Shue, 1996).

İnsanın doğuştan getirdiği hak ve özgürlükleri sınırlanamaz, devredilemez ve baskı altına alınamaz görüşü anayasalarda yer almaya başlayarak, siyasal mücadele alanına girmiştir. Kilise ve din adamlarının insanlar üzerindeki etkisi arındırılarak, tabii hukuk anlayışı bugünkü hüviyetine kavuşturulmuştur. Başta İnsan Hakları Evrensel

Beyannamesi olmak üzere, belge ve yapılan sözleşmelerde vurgulanan eşitlik, saygınlık, her insan için hayat ve sıhhat talep eden bildirimlerin ütopya olmaktan ileri gidemediği dünyanın birçok yerinde savaşların zulümlerin ve insan haklarının ihlallerinin yaşandığına tanık olmaktayız. Bunun sebepleri arasında insan haklarının toplumlar tarafından tam olarak benimsenmemiş olduğunu söyleyebiliriz (Gövercin, 2013).

Bir toplumun gelişip kalkınabilmesi için gerekli şartlardan biri de, özgür ortamdır. İnsanlar özgürce haklarını kullandığı bir ortamda üzerine düşen sorumlulukları da yerine getirir. Böylece sorumluluk sahibi bireyler toplumun gelişmesine üst düzeyde katkıda bulunur (Güdücü, 2008).

2.2.5. Dünyada İnsan hakları

İnsan hakları devlet öncesi olmaları sebebiyle devlet tarafından yaratılamayan, sadece ortaya çıkarılıp tanınan haklar olmaları dolayısıyla devlet üstü bir özelliğe sahiptirler. Devlet, kendisince bağışlanmamış olan bu doğal haklara uygun hareket etmek ve onlara gereken saygıyı göstermek zorundadır (Hekimoğlu, 2004). Gittikçe daha çok taraftar bularak güçlenip yaygınlaşan bu düşünce, XVIII. Yüzyılın sonlarına doğru yayımlanan Kuzey Amerikan bildirimleri (12 Haziran 1776 tarihli Virginia ‘Bili of Rights’, 1776 tarihli Pennsylvania, 1776 tarihli Maryland, 1776 tarihli North Carolina ve 1780 tarihli Massachusetts), (Gören, 1995), ve XVII. ve XVIII. yy.’ın doğal hukuk - rasyonel hukuk felsefelerinden esinlenen “1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Beyannamesi” ile ilk defa resmi açıklamalarda yer almış oldu (Kapani, 1991).

Belirli bir insan hakları kataloğu belirlenmemesi dolayısıyla soyut bir nitelik taşıyan insan hakları kavramının, uluslararası alanda somutlaştırılması ise 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle gerçekleşmiştir (Gören, 1997). Birleşmiş Milletler Örgütü, insanın şekli değil de gerçek eşitliğin sağlanması anlamında özgür olabilmesinin ekonomik ve sosyal engellerden kurtarılmasıyla sağlanabileceği yolundaki modern görüşle, klasik özgürlüklerin yanında yeni (sosyal ve ekonomik) hakları da açıklamıştır. Ama doğal hukuk kökenli bir kavram olan insan haklarının sadece bu

metinlerde yazılı olanlardan oluştuğu iddia edilemez (Hekimoğlu, 2004). Bir tavsiye ve çağrı niteliğinde olan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi hukuki açıdan bağlayıcı bir özelliğe sahip olmadığından imzacı devletlere yönelik herhangi bir zorlayıcı yükümlülük getirmez (Kapani, 1991). Çünkü Bildiride nasıl bir uygulama ve denetim mekanizmasıyla korunacağı belirtilmeden sadece bir takım hak ve özgürlüklerin isimleri zikredilmiştir (Hekimoğlu, 2004).

Bildirideki hak ve özgürlükler ile amaçların ilk defa felsefi ve siyasal idealizmden, hukuksal pozitivizme dönüşmesi ve anayasa yargısında üstün bir hukuk kuralı olarak referans kural seviyesine ulaşması ilk önce, imzacı üye devletleri bağlayıcı nitelikte olan 1953 tarihli Avrupa Konseyi'nin İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Korumaya İlişkin Sözleşmesi'yle gerçekleşmiştir. Daha sonra imzalanan Birleşmiş Milletler Örgütü'nün 1966 ve 1977 tarihli Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmeleri bu gelişmeyi devam ettirmiştir (Hekimoğlu, 2004).

2.2.6. Türkiye'de İnsan Hakları

Kurnaz'a (2009) göre çağdaş anlamda bir insan hakları anlayışının gelişmesi, örneklerini tüm dünya tarihinde de izleyebileceğimiz gibi, önce merkezi otorite (monarşi ya da aristokrasi) ile belirli bir sınıf arasında cereyan eden bir yetki savaşı ve uzlaşıyla filizlenmeye başlamıştır. Daha sonra bu yetki-özgürlük pazarlığında kitlelerin ve ferdin talepleri ön plana çıkmıştır. Türkiye'de çağdaş anlamda bir insan hakları çabasının ilk nüveleri, ayanlarla iktidar arasında gerçekleşen ve halkın zulme uğramamasını öngören hükümler de içeren, *Sened-i İttifak*'la başlamıştır. Anayasa hukukçuları Türk tarihindeki ilk anayasal belge olarak çoğunlukla "*Sened-i İttifak*'ı" kabul ederler ve Türkiye'deki anayasacılık faaliyetlerini bu şekilde ortaya çıktığını ifade ederler. "*Devlet iktidarını sınırlandırmayı maksad edinen bir girişim olarak*" bu belgeyi 1215 yılında İngiltere'de kabul edilen "*İngiliz Magna Carta'sı*" ile aynı yanları olduğunu ifade edenlerde bulunmaktadır (Gözler, 2004).

Türkiye'de insan haklarının ve hukuk devletinin temelleri, belli bir metin düzleminde 3 Kasım 1839 tarihli Tanzimat Fermanı ile oluşturulmuştur. Can, mal ve ırz güvenliklerini sağlayıcı ifadeler, vergi ve yargı işlemlerinin adaletle sağlanması

buyruğu, “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ve “yargılamasız kimseye ceza verilmez” ilkelerinin tanınması, hukuk devletine doğru ilk adımlar olarak kabul edilir (Gülmez, 2001; Kaboğlu, 2002).

1856 tarihli Islahat Fermanı’nda soyut ve genel bir insan hakları düşünçesi yer almamakla birlikte, bu fermanın en önemli özelliklerinden biri, günümüzde de insan hakları konusunda en çok karşılaşılan ve en önemli sorunlardan biri olan işkence ile ilgili olarak getirmiş olduğu düzenlemedir. Eziyet, işkence ve her türlü cismani ceza ilk kez Islahat Fermanı ile yasaklanmıştır (Gündoğan ve Günay, 2004). 1876 Kanun-i Esasi ile ilk kez bireylere, devlete karşı ileri sürebilecekleri kimi geleneksel haklar tanınmış ve ilk anayasal haklar dönemi başlamıştır (Gülmez, 2001; Kaboğlu, 2002).

Cumhuriyetin kurulması ile birlikte yeni bir süreç başlamış, yeni yönetimin batıya dönük yaklaşımı, anayasal metinler üzerindeki anlayışı batı medeniyetiyle daha paralel hale getirmiştir. 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları, İnsan hak ve özgürlüklerini algılayış ve ifade ediş biçimi bakımından farklı karakterlerde olmakla beraber, insan hakları anlayışı sürekli bir gelişim seyri izlemiştir (Kurnaz, 2009). 1995 yılından itibaren Türkiye, Avrupa Birliği’ne giriş sürecinde anayasa değişiklikleri yaparak, insan haklarını koruma ve ihlalleri önlem amaçlı yeni düzenlemelere girmiştir (Işık, 2005).

2.3. Demokrasi

Genel olarak halkın halk tarafından idare edilmesi, hâkimiyetin millete veya halka ait olmasıdır (Derdiman, 2006). Bu anlamda demokrasi yönetimin halkın elinde olmasını ifade eden bir tanımdır. Abraham Lincoln 1863 yılında yaptığı bir konuşmasında demokrasiyi “halkın, halk tarafından, halk için yönetimi” olarak ifade etmiştir (İba, 2008).

Demokrasi halkın hâkimiyeti esasına bağlı idare biçimi olarak ifade edilmektedir. Bir başka tanımda ise hür bir seçim sistemi sonucunda seçilen temsilcilerden oluşturulan bir halk idaresidir. Halkın kendi istek ve idaresinin yönetime yön verdiğini ortaya çıkmaktadır. Demokrasi esasına bağlı hükümetlerde hâkimiyet halka, halkın çoğunluğuna dayanır. Demokrasi hâkimiyetin kayıtsız şartsız millette ait olduğunu

ifade etmektedir. Çoğunluk içinde olmayanlar ise muhalefeti oluşturur. Çoğunluk ve azınlık arasındaki katılım ve söz hakkı demokrasilerdeki eşitliğin bir sonucudur (Doğan, 2007).

Demokrasinin farklı ifadelerine rastlanmaktadır (Karaman–Kepenekçi, 2008):

2.3.1. Mutlak (Çoğunlukçu ya da Otoriter) Demokrasi

Bu anlayışa göre demokrasi, halk çoğunluğunun kayıtsız ve şartsız iradesini temel alır. Halkın geneli herhangi bir karar almışsa artık bu iradenin karşısına çıkacak bir kısıtlayıcı kuvvet yoktur.

2.3.2. Klasik (Çoğulcu) Demokrasi

Bu anlayışta ise çoğunluğun iradesi önemlidir; ancak çoğunluğun iradesi de her istediğini yapabilen, mutlak ve sınırsız bir irade değildir. Klasik demokraside, herkes temel hak ve hürriyetlere sahiptir ve azınlığın da hakları vardır. Demokratik idare biçimi (klasik demokrasi) insan onuruna değer verdiği, halkın hâkimiyetini esas aldığı, insanlığın daha gelişmiş bir medeniyet seviyesine ulaşmasına en büyük desteği sağladığından dolayı savunulmaktadır.

İnsanların refahı ve mutluluğu için olan demokrasinin bazı ilkeleri vardır (Çiftçi, 2006).

2.3.2.1. Demokrasinin(çoğulcu) ilkeleri

Birden çok siyasi partinin bulunması, çoğulcu demokrasi, serbest seçimlerin bir anlam ifade edebilmesi için, ülkede birden fazla siyasi partinin bulunmasını ve seçimlere birden fazla siyasi partinin katılmasını gerektirir. Çoğulcu demokraside muhalefet etme hürriyeti vardır.

Temsil sisteminin uygulanması, çoğulcu demokrasinin gereklerinden biri de temsildir. Buna temsili demokrasi denir. Halk (millet) adına karara alma yetkisi ve görevi, seçim yoluyla işbaşına gelen temsilcilerdedir.

Çoğunluğun yönetme hakkının olması, çoğulcu demokraside, seçimle yönetime gelen çoğunluk, belli bir zaman diliminde devlet işlerinin yürütme hakkına sahip olur. Çoğunluğun idare etme hakkına sahip olması siyasi partiler yoluyla olur.

Temel hak ve hürriyetlerin korunması, çoğulcu demokrasilerde temel hak ve hürriyetler tanınmış; yani anayasalarda düzenlenmiş ve güvence altına alınmış olmalıdır. Bu bağlamda kişi güvenliği, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, iletişim, seyahat, dernek kurma, toplantı ve gösteri yürüyüşü gibi temel hak ve hürriyetlerin teminat altına alınması gerekir.

2.3.3. Demokrasi Kültürü

Demokrasi çocuğun çok küçük yaşlardan başlayarak ailesinden, öğretmeninden, okul müdüründen ve arkadaşlarından saygı görmesini, deyim yerindeyse adam yerine konmasını her türlü baskıya karşı koyabilecek özgüvene sahip olmasını gerektirir. Ahlaki yapısı itibariyle dürüstlük ve sorumluluk sahibi bir yetişkinin çocuklukta modelinin dediğini yap ama yaptığını yapma denilen bir hoca olmayacağı açıktır. Öğrencinin demokrasi dersinden aklında kalanlar demokrasinin tanımından çok öğretmenini otoriter tutumu olabileceği gibi matematik dersinden aklında kalan öğrencilerine sevgi ve saygı ile yaklaşan bir öğretmen olabilir. Demokrasi yalnızca politik alanda değil belki daha fazla sosyal yaşamın içinde öğrenilmektedir. Öğrencilerine tartışabilmeyi öğreten öğretmenler, çocuğuna kendisi ile ilgili kararlar alabilmeyi öğreten ebeveynler, apartmandaki bir problemin birden fazla çözüm önerisi dinlenerek çözümlenebileceğine inanan komşular sayesinde demokratik yaşam gerçekleşir (Doğanay ve Çuhadar, 2013).

2.4. Hak ve Özgürlükler

Hak; birine ait, ona ayrılmış olandır. Hukuk dilindeki hak ise birisi için tanınan ya da ona sağlanan olanaktır (Altunkaya 2003). Haklar, özel haklar ve kamu hakları olarak ikiye ayrılır. Özel haklar; özel hukuktan doğan, herkesin yararlanabildiği haklardır. Özel haklardan yararlanmak için vatandaş olunmasına gerek yoktur. Özel haklar herkes için söz konusudur. Kamu hakları ise; kamu hukukundan doğan, devletin

vatandaşlarına tanıdığı haklardır. Kamu haklarından belli niteliklere sahip olan vatandaşlar yararlanabilir (Kepenekçi 2008).

Kepenekçi (2008) özel haklar ile kamu hakları arasındaki farkları su şekilde belirlemiştir:

a. Özel hak sahibinin karşısında, kural olarak bir sorumlu vardır. Hak sahibi istemek; sorumlu da buna tabi olmak zorundadır. Buna karşılık kamu haklarının karşısında, her zaman hukuk tarafından zorlanabilen bir sorumlu yoktur. Kimi kamu haklarının sorumlusu devlettir. Devletin sorumluluğu da elindeki olanaklarla sınırlıdır.

b. Özel haklardan yararlanma yönünden, bireyler arasında herhangi bir ayırım yapılmaz. Kamu haklarından yararlanmada ise bireyler arasında her zaman tam bir eşitlik olmayabilir. Öğrenim durumuna ve yasaya göre kamu hakları birtakım kayıt ve koşullara tabi tutulmaktadır.

c. Özel haklardan sadece vatandaşlar değil, yabancılar da yararlanır. Oysa kamu haklarının bir bölümü sadece vatandaşlara hastır (Kepenekçi 2008).

Özgürlük (hürriyet) kavramının sözlükteki anlamı herhangi bir sınırlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme ve davranma, herhangi bir koşula şarta olmama durumudur (TDK, 2005). Hukukta özgürlük, başkasına zarar vermeden dilediği gibi davranmadır (Altunkaya, 2003). Gülmez (2001) özgürlüğü hukuk düzeninin yasaklamadığı davranışlar olarak tanımlar. Kanunlar, kişilere ne yapabileceklerini değil ne yapamayacaklarını ifade etmekle kalmalıdır. Kişiler ne yapacaklarını kendileri karar vermelidir. Buna özgürlük alanı, özgürlük denir.

Hak ve Özgürlükler kavramları arasında çok yakın bir ilişki vardır. Günlük dilde hak ve özgürlük sözcükleri genellikle hak ve özgürlükler biçiminde bir arada kullanılmaktadır. Çünkü bazen hakla özgürlüğü ayırmak kolay olmamaktadır. Örneğin çalışma özgürlüğü ile çalışma hakkını ayırmak çok güçtür. Yaşam hakkı, nereye kadar özgürlük, nereden sonra haktır; belirlemek çok güçtür (Altunkaya, 2003).

2.4.1. Hak ve Özgürlükler ile Demokrasinin İlişkisi

Hak ve özgürlükler ile demokrasi birbirinden ayrılmaz unsurlardır. Hak ve özgürlükler, demokrasinin onsuз olmaз koşullarından biridir. Demokratik toplumların en ayırıcı özelliği insanı merkeze alarak, hak ve özgürlükleri her şeyin üstünde görmesidir. Çünkü hak ve özgürlükler sadece demokrasilerde var olabilirler (Doğan, 2002).

Demokrasinin temelinde, bireylerin hak ve özgürlüklerinden haberdar olması, hak ve özgürlükler konusunda demokrasi kültürünü güçlendirmesi, geliştirmesi ve buna uygun tutum ve davranış göstermesi yatmaktadır. Demokrasi olmadan; bireylerin ortak karar alması, haklarını eşit bir şekilde kullanabilmesi, sorunları demokratik yollarla çözmesi mümkün olamayacaktır. Bireylerin düşüncelerini açıklayamadığı, karar alma sürecine etkin olarak katılamadığı bir toplum düzeninin ise demokratik olduğu söylenemez. Çünkü böyle bir toplumda ya bireyler hak ve özgürlüklerinden haberdar değildir ya da bu hak ve özgürlükler bireye verilmemiştir. Demokrasi, bir siyasal yönetim biçimi olarak hak ve özgürlüklerin gerçekleştirildiği düzeni ifade eder. Hak ve özgürlükler ise demokrasinin temelini oluşturur. Hak ve özgürlükler demokrasinin odak noktasıdır. Bunlardan uzaklaştıkça demokrasi de yörüngesinden çıkar, uygulaması zorlaşır. Birinin olmadığı yerde, diğerinin olması güçleşir. Hak ve özgürlükler demokrasi için bir ön koşul, demokrasi hak ve özgürlüklerin yaşamı ve gelişimi için temel besin kaynağıdır (Yeşil, 2002).

Demokratik sistemlerin demokratik kalabilmesi ve işleyebilmesi için; halkın yönetime geniş çapta katılabilmesi, çoğunluğun kurallarına uyarken azınlık haklarına da saygı göstermesi gerekmektedir. Yönetimin ise, hukuka uygun olarak işleme, hak ve özgürlükleri temel alması, çağdaş ve rasyonel bir yapıya sahip olması, farklı düşüncelerin ifadesine ve örgütlenmesine ortam sağlama, vatandaşların hak ve özgürlüklerini anayasa ile güvence altına alması ve demokrasinin sağlıklı işleme açısından son derece etkili olacaktır. Bu şekilde oluşan bir demokratik sistemde; vatandaşlar kendilerine uygulanacak olan kuralların alınmasında etkin rol oynayabilecek, demokratik haklarını kullanabilecek ve ödevlerini isteyerek yerine

getirecektir. Buna karşılık yönetimin de, halkın tercihlerine uygun olarak oluşması ideal bir demokrasi ortamı sağlayacaktır (Gürbüz, 2006).

2.4.2. Temel Hak ve Özgürlükler

Temel hak ve özgürlükler, temel norm tarafından korumaya alınan ve yasama ile yürütme organları tarafından kolayca kaldırılamayan veya sınırlandırılmayan hak ve özgürlüklerdir (Uygun, 1992). Burada, temel norm olarak kast edilen ise genel olarak anayasa metnidir. Bundan çıkan doğal sonuç, anayasalarda yer alması nedeniyle olağan yasalarla kaldırılması veya sınırlandırılması mümkün olmayanlar temel hak ve özgürlükleri oluşturmakta, bunun dışında kalan, başka bir ifade ile olağan yasa veya ikincil normlarda yer alanlar (temel olmayan) hak ve özgürlükleri oluşturmaktadır (Kızılyel, 2014). Anayasada yer alan temel hak ve özgürlükler; kişi hak ve özgürlükleri, sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler ile siyasi hak ve özgürlükler olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Kepenekçi, 2008).

2.4.2.1. Kişi Hak ve Özgürlükleri Kişisel haklar, kişinin belirli bir yaşam alanını saklı tutan, serbestçe gelişme amacını güden ve devletin bu yaşam alanına karışmasını önleyen haklardır. Bu haklar devlete, kişiye karışmama ödevini yüklediği için negatif statü hakları olarak da adlandırılır. Kişiyi topluma, özellikle de devlete karşı korumak için ortaya çıktığından bu haklara koruyucu haklar da denir.

2.4.2.2. Sosyal ve Ekonomik Hak ve Özgürlükler Sosyal ve ekonomik etkinlikleri ile ilgili olan haklardır. Bu haklar, kişiye devletten kendisi için hizmet etmesini isteme hakkını verir. Kısaca devletin, sosyal devlet anlayışının gereği olarak kimi hizmetleri yapmasını zorunlu kılar. Kişisel haklarda devletin kişiye karışmama yükümlülüğü varken, sosyal ve ekonomik haklar gereğince devletin kişilere olumlu anlamda karışma, başka bir deyişle hizmet sunma ödevi vardır. Bu yüzden bu haklara pozitif statü hakları ya da devletten hizmet istemeyi belirten isteme hakları da denir.

2.4.2.3. Siyasi Hak ve Özgürlükler Bireyin ülke idaresine katılmasını sağlayan haklardır. Bu yüzden bu haklara aktif statü hakları ya da katılma hakları da denir. Kişinin devlet yönetimine katılımı çeşitli yollarla olmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analiz edilmesi süreci açıklanacaktır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelinde olup, çalışmada üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısına yönelik görüşleri alınmıştır. Tarama modelindeki araştırmalar geçmiş ya da var olan durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlar (Karasar, 2005). Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerine Fatih ACAR ve araştırmacı tarafından geliştirilen Vatandaşlık Algısı Ölçeği uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında Kastamonu Üniversitesindeki 8 Fakülte, 2 Yüksekokul ve 1 Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 1909 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada yer alan öğrencilerin bulunduğu okullar tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada yer alan öğrencilerin bulunduğu okulların dağılımı

No	Okul Adı
1.	Eğitim Fakültesi
2.	Fen Edebiyat Fakültesi
3.	İletişim Fakültesi
4.	İlahiyat Fakültesi
5.	Mühendislik- Mimarlık Fakültesi
6.	İktisat Fakültesi
7.	Orman Fakültesi
8.	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
9.	Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu
10.	Turizm Fakültesi
11.	Kastamonu Meslek Yüksekokulu

Araştırmada yer alan okullar veri toplama aracının oluşturulmasında da yer almıştır. Aynı öğrencilerin aynı ölçme aracı ile karşılaşmamaları için asıl çalışmada yer alacak öğrenciler planlanmış ve araştırma sürecinde bu ilkeye dikkat edilmiştir.

Tablo 2’de araştırmada yer alan öğrencilerin demografik özellikleri verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada yer alan öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Özellikler		N	%
Cinsiyet	Kadın	873	62
	Erkek	534	38
	Toplam	1407	100
Yaş	17-25 arası	1369	97,3
	26-33 arası	32	2,3
	34-41 arası	4	0,3
	42-50 arası	2	0,1
	Toplam	1407	100
Okul Türü	Fakülte	959	68,2
	Yüksekokul	136	9,7
	Meslek Yüksekokulu	312	22,2
	Toplam	1407	100
Yaşadığı Yer	İl	748	53,2
	İlçe	413	29,4
	Köy	246	17,5
	Toplam	1407	100
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim	1095	77,8
	Ortaöğretim	250	17,8
	Yüksekokul	62	4,4
	Toplam	1407	100
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim	785	55,8
	Ortaöğretim	448	31,8
	Yüksekokul	174	12,4
	Toplam	1407	100
Aile Ekonomik Durumu	0-1000 TL Arası	401	28,5
	1001-1500 TL Arası	388	27,6
	1501-2500 TL Arası	291	20,7
	2501-3500 TL Arası	225	16
	3501 ve Üzeri	102	7,2
	Toplam	1407	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmada yer alan öğrencilerin 873’ü (% 62) kadın, 534’ü (% 38) erkektir. Öğrencilerin 1369’u (% 97,3) 17-25 yaş aralığında bulunmaktadır. Öğrencilerin 748’i (%53,2) il merkezinde, 413’ü (%29,4) ilçe merkezinde, 246’sının da (%17,5) köylerde yaşadığı görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun şehirlerde yaşadığı söylenebilir. Öğrencilerin anne eğitim durumu 1095’i (% 77,8) ilköğretim, 250’si (% 17,8) ortaöğretim, 62’si (%4,4)

yüksekokuldur. Baba eğitim durumu ise 785'i (%55,8) ilköğretim, 448'i (%31,8) ortaöğretim, 174'ü (%12,4) yükseköğretim mezunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin aile eğitim durumuna bakıldığında ilköğretim mezunlarının oranı iki grup için de yüksek görünmektedir. Her iki grupta kadınların eğitim düzeylerinin erkeklere göre daha az olduğu da dikkat çekmektedir. Ayrıca öğrencilerin aile ekonomik durumları 401'inin (% 28,5) 0-1000 TL, 388'inin (%27,6) 1001-1500 TL, 291'inin ise (% 20,7) 1501-2500 TL arasında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun gelir düzeylerinin ise asgari ücret düzeylerinde olduğu söylenebilir.

Tablo 3'teki araştırmada yer alan öğrencilerin eğitim gördüğü okul türüne göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 3. Araştırmada yer alan öğrencilerin eğitim gördüğü okul türlerine göre dağılımı

Okul Adı	N	%
Eğitim Fakültesi	283	21,2
Fen Edebiyat Fakültesi	131	9,4
İletişim Fakültesi	121	7,8
İlahiyat Fakültesi	72	6,6
Mühendislik- Mimarlık Fakültesi	64	2,1
İktisat Fakültesi	140	10,0
Orman Fakültesi	83	5,3
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	71	5,0
Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu	65	4,2
Turizm Fakültesi	39	2,5
Kastamonu Meslek Yüksekokulu	338	21,8
Toplam	1407	100

Tablo 3 incelendiğinde araştırmada yer alan öğrencilerin, 338'i Kastamonu Meslek Yüksekokulu, 283'i Eğitim Fakültesi, 140'ı İktisat Fakültesi, 131'i Fen Edebiyat Fakültesi, 121'i İletişim Fakültesi, 83'ü Orman Fakültesi, 72'si İlahiyat Fakültesi, 71'i Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, 65'i Fazıl Boyner Sağlık Yüksekokulu, 64'ü Mühendislik- Mimarlık Fakültesi, 39'u Turizm Fakültesinden oluşmaktadır. Bu sayılar okulların öğrenci sayıları ile orantılı olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4'te araştırmada yer alan öğrencilerin ailelerinin yaşadığı illere göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 4. Araştırmada yer alan öğrencilerin ailelerinin yaşadığı yere göre dağılımı

No	İl Adı	N	%	No	İl Adı	N	%
1.	Adana	22	1,4	45.	Kahramanmaraş	22	1,4
2.	Adıyaman	24	1,5	46.	Mardin	17	1,1
3.	Afyonkarahisar	6	,4	47.	Muğla	10	,6
4.	Ağrı	5	,3	48.	Muş	3	,2
5.	Amasya	9	,6	49.	Nevşehir	3	,2
6.	Ankara	110	8,1	50.	Niğde	13	,8
7.	Antalya	15	1,0	51.	Ordu	24	1,5
8.	Artvin	7	,5	52.	Rize	3	,2
9.	Aydın	6	,4	53.	Sakarya	8	,5
10.	Balıkesir	9	,6	54.	Samsun	35	3,3
11.	Bingöl	1	,1	55.	Siirt	4	,3
12.	Bitlis	3	,2	56.	Sinop	22	1,4
13.	Bolu	20	1,3	57.	Sivas	22	1,4
14.	Burdur	1	,1	58.	Tekirdağ	3	,2
15.	Bursa	31	3,0	59.	Tokat	14	,9
16.	Çanakkale	5	,3	60.	Trabzon	16	1,0
17.	Çankırı	18	1,2	61.	Tunceli	2	,1
18.	Çorum	33	3,1	62.	Şanlıurfa	19	1,2
19.	Denizli	7	,5	63.	Uşak	5	,3
20.	Diyarbakır	18	1,2	64.	Van	10	,6
21.	Edirne	2	,1	65.	Yozgat	14	,9
22.	Elâzığ	7	,5	66.	Zonguldak	35	3,3
23.	Erzincan	2	,1	67.	Aksaray	4	,3
24.	Erzurum	20	1,3	68.	Bayburt	1	,1
25.	Eskişehir	13	,8	69.	Karaman	3	,2
26.	Gaziantep	18	1,2	70.	Kırıkkale	10	,6
27.	Giresun	13	,8	71.	Batman	10	,6
28.	Gümüşhane	4	,3	72.	Şırnak	8	,5
29.	Hakkâri	2	,1	73.	Bartın	16	1,0
30.	Hatay	12	,8	74.	Ardahan	3	,2
31.	Isparta	1	,1	75.	Iğdır	6	,4
32.	Mersin	23	1,5	76.	Yalova	1	,1
33.	İstanbul	42	4,0	77.	Karabük	30	2,9
34.	İzmir	24	1,5	78.	Kilis	2	,1
35.	Kars	2	,1	79.	Osmaniye	3	,2
36.	Kastamonu	220	14,2	80.	Düzce	4	,3
37.	Kayseri	12	,8	81.	Orta Asya	4	,3
38.	Kırklareli	5	,3	82.	Yurtdışı	3	,2
39.	Kırşehir	10	,6	83.	Belirtilmemiş	141	10,1
40.	Kocaeli	13	,8				
41.	Konya	33	3,1				
42.	Kütahya	1	,1				
43.	Malatya	14	,9				
44.	Manisa	11	,7				
Toplam Kişi Sayısı.....1407				Toplam Yüzde.....100			

Tablo 4 incelendiğinde araştırmada yer alan öğrencilerin ailelerinin yaşadıkları illere göre dağılımına bakıldığında 220'sinin (%14,2) Kastamonu, 110'unun (%8,1) Ankara ile en fazla olarak ortaya çıktığı görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin bazı demografik ve mesleki bilgileri Fatih ACAR ve araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ile alınmıştır.

Bu formda öğrencilerin cinsiyeti, yaşları, eğitim gördüğü okul türü, memleketi, yaşadığı yer (il, ilçe ve köy), anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aile ekonomik durumu yer almaktadır.

3.3.2. Ölçeğin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmada kullanılan Vatandaşlık Algısı Belirleme Ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliğinin belirlenmesi için 11 okulda 500 öğrenciye 65 tutum maddesinden oluşan ön uygulama formu uygulanmıştır.

Tablo 5. Ölçeğin geneli ve faktör analizi sonucunda belirlenen alt boyutlara ilişkin güvenilirlik katsayıları

Ölçek	Faktör	Cronbach's Alpha	Sperman Brown İki Yarı Test Korelasyonu	Madde Sayısı
Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algılarının Belirlenmesi Ölçeği	Her İnsan Değerlidir	0,77	0,73	7
	Demokrasi Kültürü	0,85	0,81	11
	Hak ve Özgürlüklerimiz	0,85	0,83	13
	Görev ve Sorumluluklarımız	0,90	0,87	14
	Toplam Puan	0,92	0,83	45

Tablo 5 incelendiğinde, ölçeğin her insan değerlidir faktörü için Cronbah's Alpha 0,77, Sperman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı 0,73'tür. Demokrasi kültürü faktörü için Cronbah's Alpha 0,85, Sperman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı 0,81'dir. Hak ve özgürlüklerimiz faktörü için Cronbah's Alpha 0,85,

Sperman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı 0,83'tür. Görev ve sorumluluklarımız faktörü için Cronbah's Alpha 0,90, Sperman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı 0,87'dir. Toplam Puan için Cronbah's Alpha 0,92, Sperman Brown iki yarı test korelasyon katsayısı 0,83 olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir. Faktör analizi, bir faktörleştirme ya da ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma ya da maddelerin faktör yük değerlerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme süreci olarak da tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2009).

Tablo 6'da araştırmada kullanılan ölçeğin faktör analizi ve madde analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Ölçeğin faktör ve madde analizi

Maddeler	Faktörler							
	1		2		3		4	
	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Madde1	0,46	0,36						
Madde3	0,30	0,38						
Madde4	0,48	0,30						
Madde5	0,67	0,30						
Madde6	0,32	0,44						
Madde8	0,31	0,43						
Madde20	0,53	0,35						
Madde11			0,50	0,32				
Madde12			0,75	0,55				
Madde13			0,69	0,59				
Madde14			0,68	0,59				
Madde15			0,53	0,49				
Madde16			0,40	0,40				
Madde19			0,60	0,53				
Madde30			0,56	0,54				
Madde39			0,61	0,58				
Madde50			0,65	0,59				
Madde28					0,49	0,46		
Madde29					0,34	0,41		
Madde32					0,57	0,47		
Madde33					0,58	0,48		
Madde34					0,53	0,55		
Madde35					0,59	0,53		
Madde36					0,39	0,42		
Madde37					0,55	0,53		
Madde38					0,54	0,54		
Madde40					0,39	0,51		
Madde44					0,46	0,56		
Madde45					0,37	0,54		
Madde49					0,30	0,55		
Madde48							0,39	0,53
Madde52							0,50	0,47
Madde53							0,64	0,61
Madde54							0,66	0,56
Madde55							0,58	0,52
Madde57							0,58	0,58
Madde58							0,60	0,63
Madde59							0,63	0,65
Madde60							0,64	0,60
Madde61							0,68	0,62
Madde62							0,70	0,60
Madde63							0,66	0,61
Madde64							0,64	0,68
Madde65							0,52	0,46

Ölçeğin faktör yük değerlerinin 0,30 ile 0,75 arasında olduğu görülmektedir. Ayrıca maddeler ile madde toplam korelasyonlarının da 0,30 ile 0,65 arasında olduğu görülmektedir. Madde-toplam korelasyonu, test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklar. Madde toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları sergilediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Genel olarak, madde toplam korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0,20 - 0,30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddelerin düzeltilmesi gerektiği, 0,20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2009). Bu araştırmada faktör yük değeri 0,30'un altında olan maddeler de ölçekten çıkartılmış ve başlangıçta 65 maddeden oluşan Vatandaşlık Algısı Belirleme Ölçeği faktör analizi sonucunda 45 madde olarak oluşmuştur. Bu yönüyle ölçeğin güvenilir ve geçerli bir araç olduğu kabul edilebilir.

3.3.3. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçek maddelerine verilecek cevaplar için hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, tamamen katılıyorum şeklinde beşli derecelendirme kullanılmıştır. Maddelerdeki ifadeler SPSS programına aktarılırken; Hiç katılmıyorum bir puan, katılmıyorum iki puan, kararsızım üç puan, katılıyorum dört puan ve tamamen katılıyorum beş puan şeklinde değerlendirilmiştir. Ölçeklerde yer alan puanların yüksek olması vatandaşlık algısının daha güçlü olduğunu, düşük puanlar ise vatandaşlık algısının daha zayıf olduğunu belirtmektedir. Üniversite Öğrencilerinin Vatandaşlık Algısının Belirlenmesi Ölçeğine verdikleri cevaplar analiz edilirken bağımsız grup t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır.

3.3.3.1. Ölçeğin Güven Aralığı

Tablo 7'de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısını belirlemeye yönelik ölçeğe verdikleri cevapları yorumlamak için araştırmada kullanılan derecelendirme ölçeğinin güven aralıkları verilmiştir.

Tablo 7. Ölçeğin güven aralığı

ORTALAMA PUANLARIN GÜVEN ARALIĞI	SEÇENEKLER
0-45	Hiç Katılmıyorum
46-90	Katılmıyorum
91-135	Kararsızım
136-180	Katılıyorum
181-225	Tamamen Katılıyorum

Tablo 7’de görüldüğü gibi beşli derecelendirme kullanılan 45 soruluk ölçekte, bütün sorulara tamamen katılmıyorum cevabı veren bir katılımcının puan aralığı 0-45 puan arasındır. Bütün sorulara (45 soru) tamamen katılıyorum cevabı veren bir katılımcının puanı ise 225 puandır. Dolayısıyla ölçeğin bütün sorularını yanıtlayan katılımcıların alabilecekleri puanlar 45 ile 225 puan arasında değişmektedir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen veriler, alt problemlere göre analiz edilip yorumlanmıştır.

4.1. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı cinsiyete göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular

Tablo 8’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısını belirlemeye yönelik ölçeğin, bütün faktörler ve toplam puan için öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesine ilişkin görüşlerin cinsiyete göre t-testi sonuçları

Puanlar	Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyeti	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Her İnsan Değerlidir	Kız	873	25,39	4,15	1405	1,99	,047
	Erkek	534	25,87	4,65			
Demokrasi Kültürü	Kız	873	47,89	5,11	1405	6,29	,000
	Erkek	534	45,88	6,75			
Hak ve Özgürlüklerimiz	Kız	873	56,86	6,14	1405	4,33	,000
	Erkek	534	55,23	7,86			
Görev ve Sorumluluklarımız	Kız	873	60,74	6,91	1405	3,63	,000
	Erkek	534	59,24	8,43			
Toplam Puan	Kız	873	190,89	17,23	1405	4,42	,000
	Erkek	534	186,23	22,03			

Tablo 8’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısının belirlenmesine ilişkin her insan değerlidir faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t(1405) = 1,99$ $p > 0,05$). Kız öğrencilerin her insan değerlidir faktörü puanları ($\bar{X} = 25,39$) iken, erkek öğrencilerinin her insan değerlidir faktörü puanları ise ($\bar{X} = 25,87$) olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla her insan değerlidir faktörüne yönelik görüşlerinde kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Demokrasi kültürü faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(1405) = 6,29$ $p < 0,05$). Kız öğrencilerin demokrasi kültürü

faktörü puanları ($\bar{X}=47,89$) iken, erkek öğrencilerinin demokrasi kültürü faktörü puanları ise ($\bar{X} =45,88$) olarak ortaya çıkmıştır. Bu bulguya göre kız öğrencilerin demokrasi kültürü algısının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Hak ve özgürlüklerimiz faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(1405) =4,33$ $p<0,05$). Kız öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörü puanları ($\bar{X}=56,86$) iken, erkek öğrencilerinin hak ve özgürlüklerimiz faktörü puanları ise ($\bar{X} =55,23$) olarak ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin hak ve özgürlük algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Görev ve sorumluluklarımız faktörüne yönelik kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(1405) =3,63$ $p<0,05$). Kız öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörü puanları ($\bar{X}=60,74$) iken, erkek öğrencilerinin Görev ve sorumluluklarımız faktörü puanları ise ($\bar{X} =59,24$) olarak ortaya çıkmıştır. Kız öğrencilerin görev ve sorumluluk algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Toplam puan için de kız ve erkek öğrencilerin görüşünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($t(1405) =4,42$ $p<0,05$). Kız öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan için ortalamaları ($\bar{X}=190,89$) iken, erkek öğrencilerinin ortalamaları ise ($\bar{X} =186,23$) olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlemeye yönelik görüşlerinde kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tonga (2013) araştırmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre vatandaşlık bilincine ilişkin bilgilerinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Literatürde var olan pek çok çalışmada kız öğrencilerin bilgilerinin ve tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Sağlam, 2000, Öcal, 2011, Keskin, 2008, Gömleksiz ve Kan, 2008, Aktaş, 2010 ve Şimşek, 2011). Mevcut araştırma bulguları literatürü destekler niteliktedir.

4.2. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı yaşadığı yere (köy, ilçe ve il) göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular

Tablo 9’da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 9. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	5,766	2	2,883	,152	,859
Gruplariçi	26629,922	1404	18,967		
Toplam	26635,689	1406			

Tablo 9'a göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)}=0,152$ $p>0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin yaşadığı yerin (il, ilçe, köy) birinci faktör açısından farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 10'da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 10. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	333,372	2	166,686	4,863	,008	İl Merkezi
Gruplariçi	48128,565	1404	34,280			-----
Toplam	48461,937	1406				Köy

Tablo 10'da görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere göre il merkezinde yaşayanlar ile köyde yaşayanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(2-1404)}=4,863$ $p<0,05$). Üniversite öğrencilerinin

vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için Scheffe testi uygulanmıştır. Test sonucunda il merkezinde yaşayan öğrencilerin puanlarının ($\bar{X} = 47,46$), köyde yaşayan öğrencilerin puanlarından ($\bar{X} = 46,12$), istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla il merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olması kentlerde yaşayanların demokratik düşüncelerinin kırsal kesime göre daha fazla geliştiği ifade edilebilir.

Tablo 11’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 11. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	211,007	2	105,503	2,224	,109
Gruplariçi	66611,928	1404	47,444		
Toplam	66822,935	1406			

Tablo 11’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 2,224$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin yaşadığı yerin (il, ilçe, köy) üçüncü faktör açısından farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 12’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin yaşadığı yer (il, ilçe, köy) göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	180,133	2	90,067	1,577	,207
Gruplariçi	80180,856	1404	57,109		
Toplam	80360,989	1406			

Tablo 12’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 1,577$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin yaşadığı yerin (il, ilçe, köy) dördüncü faktör açısından farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 13’te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puan için görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 13. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının toplam puana ilişkin görüşlerinin yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	1890,331	2	945,165	2,537	,079
Gruplariçi	523028,867	1404	372,528		
Toplam	524919,198	1406			

Tablo 13’te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin görüşlerinde yaşadığı yere (il, ilçe, köy) göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 2,537$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin yaşadığı yerin (il, ilçe, köy) toplam puan açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

4.3. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı okul türüne (fakülte, yüksekokul ve meslek yüksekokul) göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular

Tablo 14’te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 14. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	244,977	2	122,488	6,516	,002	Yüksekokul
Gruplariçi	26390,712	1404	18,797			-----
Toplam	26635,689	1406				Fakülte

Tablo 14’e göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre yüksekokulda eğitim gören öğrenciler ile fakültede eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F_{(2-1404)}=6,516$ $p<0,05$). Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemek için Scheffe testi uygulanmıştır. Test sonucunda yüksekokulda eğitim gören öğrencilerin puanlarının ($\bar{X}=26,77$), fakültede eğitim gören öğrencilerin puanlarından ($\bar{X}=25,36$), istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla yüksekokulda eğitim gören öğrencilerin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin olarak fakültede eğitim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 15’te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 15. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	38,019	2	19,009	,551	,576
Gruplariçi	48423,919	1404	34,490		
Toplam	48461,937	1406			

Tablo 15'e göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 0,551$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin okul türüne göre ikinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 16'da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 16. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	18,401	2	9,201	,193	,824
Gruplariçi	66804,534	1404	47,582		
Toplam	66822,935	1406			

Tablo 16'daki üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 0,193$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin okul türüne göre üçüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 17'de öğrencilerin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin

görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 17. Araştırmada yer alan öğrencilerin vatandaşlık algılarının görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	149,082	2	74,514	1,305	,272
Gruplarıçi	80211,907	1404	57,131		
Toplam	80360,989	1406			

Tablo 17’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinde okul türüne göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 1,305$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin okul türüne göre dördüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 18’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 18. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının toplam puana ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	1115,596	2	557,798	1,495	,225
Gruplarıçi	523803,602	1404	373,039		
Toplam	524919,198	1406			

Tablo 18’de ise üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin okul türüne göre görüşlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 1,495$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin

toplam puana ilişkin okul türüne göre farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

4.4. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı anne eğitim durumuna göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular

Tablo 19’da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitimin durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 19. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	127,309	3	42,436	2,246	,081
Gruplarıçi	26508,380	1403	18,894		
Toplam	26635,689	1406			

Tablo 19’da görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinde anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 2,246$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre birinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 20’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 20. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	82,157	3	27,386	,794	,497
Gruplariçi	48379,781	1403	34,483		
Toplam	48461,937	1406			

Tablo 20'ye göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinde anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 0,794$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre ikinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 21'de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitim durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 21. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının *hak ve özgürlüklerimiz* faktörüne ilişkin görüşlerinin *anne eğitim durumuna* göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	145,726	3	48,575	1,022	,382
Gruplariçi	66677,209	1403	47,525		
Toplam	66822,935	1406			

Tablo 21'e göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinde anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 1,022$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre üçüncü faktör açısından farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 22’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 22. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin anne eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	155,265	3	51,755	,905	,438
Gruplarıçi	80205,725	1403	57,167		
Toplam	80360,989	1406			

Tablo 22’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinde anne eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 0,905$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin anne eğitim durumuna göre dördüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 23’te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin görüşlerinin anne eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 23. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının toplam puana ilişkin görüşlerinin anne eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	21,656	3	7,219	,019	,996
Gruplarıçi	524897,543	1403	374,125		
Toplam	524919,198	1406			

Tablo 23’te ise üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin anne eğitimine göre görüşlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(2-1404)} = 0,019$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin

toplam puana ilişkin anne eğitimine göre farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

4.5. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı baba eğitim durumuna göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular

Tablo 24'te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 24. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	31,380	3	10,603	,559	,642
Gruplarıçi	26603,879	1403	18,592		
Toplam	26635,689	1406			

Tablo 24'te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinde baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 0,559$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre birinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 25'te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 25. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	13,316	3	4,439	,129	,943
Gruplarıçi	48448,621	1403	34,532		
Toplam	48461,987	1406			

Tablo 25'te üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinde baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 0,129$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre ikinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 26'da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 26. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	146,601	3	48,870	1,028	,379
Gruplarıçi	66676,325	1403	47,524		
Toplam	66822,935	1406			

Tablo 26'da ise üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinde baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 1,028$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre üçüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 27’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 27. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının “görev ve sorumluluklarımız” faktörüne ilişkin görüşlerinin baba eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	174,195	3	58,065	1,016	,385
Gruplariçi	80186,794	1403	57,154		
Toplam	80360,989	1406			

Tablo 27’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinde baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 1,016$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin baba eğitim durumuna göre dördüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 28’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin görüşlerinin baba eğitimine göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 28. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının toplam puana ilişkin görüşlerinin baba eğitim durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	810,575	3	270,192	,723	,538
Gruplariçi	524108,623	1403	373,563		
Toplam	524919,198	1406			

Tablo 28’de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin baba eğitimine göre görüşlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 0,723$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin toplam puana ilişkin baba eğitimine göre farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

4.6. Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algısı ailenin ekonomik durumuna göre değişmekte midir? Alt problemine ait bulgular

Tablo 29’da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 29. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	71,713	4	17,928	,946	,436
Gruplarıçi	26563,975	1402	18,947		
Toplam	26635,689	1406			

Tablo 29’da ise üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin her insan değerlidir faktörüne ilişkin görüşlerinde ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4-1402)} = 0,946$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin ailenin ekonomik durumuna göre birinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 30’da üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 30. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	114,120	4	28,530	,827	,508
Gruplarıçi	48347,817	1402	34,485		
Toplam	48461,937	1406			

Tablo 30'a göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin demokrasi kültürü faktörüne ilişkin görüşlerinde ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4-1402)} = 0,827$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin ailenin ekonomik durumuna göre ikinci faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 31'de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 31. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	156,346	4	39,087	,822	,511
Gruplarıçi	66666,589	1402	47,551		
Toplam	66822,935	1406			

Tablo 31'de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin hak ve özgürlüklerimiz faktörüne ilişkin görüşlerinde ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4-1402)} = 0,822$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin ailenin ekonomik durumuna göre üçüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 32'de üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 32. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	215,582	4	53,895	,943	,438
Gruplarıçi	80145,407	1402	57,165		
Toplam	80360,989	1406			

Tablo 32’de görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin görev ve sorumluluklarımız faktörüne ilişkin görüşlerinde ailenin ekonomik durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(4-1402)} = 0,943$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin ailenin ekonomik durumuna göre dördüncü faktör açısından da farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

Tablo 33’te olduğu gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 33. Araştırmada yer alan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının toplam puana ilişkin görüşlerinin ailenin ekonomik durumuna göre anova sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplararası	1001,740	4	250,435	,670	,613
Gruplarıçi	523917,458	1402	373,693		
Toplam	524919,198	1406			

Tablo 33’te görüldüğü gibi üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının belirlenmesi ölçeğinin öğrencilerin toplam puana ilişkin ailenin ekonomik durumuna göre görüşlerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F_{(3-1403)} = 0,670$ $p > 0,05$). Bu bulgu üniversite öğrencilerinin toplam puana ilişkin ailenin ekonomik durumuna göre farklı bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar sunulmuş ve hem uygulamaya yönelik hem de benzer konularda yapılacak araştırmalara yönelik öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Kastamonu Üniversitesinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

5.1. Sonuçlar

Araştırmaya 1909 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik bilgilerini almak için kişisel bilgi formunun kullanıldığı araştırmada, öğrenci görüşlerini almak için Fatih ACAR ve araştırmacı tarafından ortaklaşa oluşturulmuş 45 maddelik beş faktörlü bir ölçme aracı olan Vatandaşlık Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Bulgulardan ulaşılan verilerin incelemesi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- a) Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının cinsiyetlerine ilişkin görüşlerinde her insan değerlidir faktörü için anlamlı bir farklılık bulunmazken, demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Tonga (2013) ise çalışmasında öğrencilerin duyuşsal eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiş, kız öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin duyuşsal eğilimleri, erkek öğrencilere göre daha olumlu çıktığını belirtmiştir. Yine öğrencilerin davranış eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermiş, kız öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin davranış eğilimleri, erkek öğrencilere göre daha olumlu çıktığını belirtmiştir. Literatürde var olan pek çok çalışmada kız öğrencilerin bilgilerinin ve tutumlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğuna ilişkin araştırma sonuçları bulunmaktadır (Sağlam, 2000, Öcal, 2011, Keskin, 2008, Gömleksiz ve Kan, 2008, Aktaş, 2010, Şimşek, 2011).Yine değerlerle ilgili bir araştırmada Demirhan (2007), yaptığı çalışmada kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre değerlere ilişkin daha fazla olumlu nitelikte davranış sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Literatürde kız öğrencilerin erkek

öğrencilere göre değerlere ilişkin bilgileri, tutumları ve davranışları yüksek olan pek çok araştırma sonucu bulunmaktadır (Sağlam, 2000, Öcal, 2011, Keskin, 2008, Gömleksiz ve Kan, 2008, Aktaş, 2010, Şimşek, 2011).

- b)** Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının yaşadığı yere (il, ilçe, köy) ilişkin görüşlerinde her insan değerlidir, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir farklılık bulunmazken, demokrasi kültürü faktörü için anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Dolayısıyla il merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir. Demirel (2011)'de, şehirleşme ve eğitim düzeyinin, sosyoekonomik eşitsizliklerin üst düzeyde olmamasının, devlet ile sınıflar, statü grupları ve/veya diğer önemli toplumsal/siyasi aktörler arasında nispi bir dengenin varlığının demokratikleşme sürecini genellikle olumlu etkilediğini ifade etmiştir (akt: Demirel, 2011. Dahl, 2000: 166, Geddes, 2007: 335, Inglehart ve Welzel, 2009). Güneş'e (2005) göre kent kültürü tanımında siyasal, dinsel, sanatsal, hoşgörü ve özgürlükleri barındıran demokratik, bilimsel bilgi ve nesnellikten oluşan yapılar anlaşılmaktadır. Bu sebepten dolayı il merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algılarının demokrasi kültürü faktörüne ilişkin olarak köyde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olması kentlerde yaşayanların demokratik düşüncelerinin kırsal kesime göre daha fazla geliştiği olarak ifade edilebilir.
- c)** Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının okul türüne (fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu) ilişkin görüşlerinde demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir farklılık bulunmazken, her insan değerlidir faktörü için yüksekokulda eğitim gören öğrenciler ile fakültede eğitim gören öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla yüksekokulda eğitim gören öğrencilerin vatandaşlık algılarının her insan değerlidir faktörüne ilişkin olarak fakültede eğitim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu söylenebilir.
- d)** Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının anne eğitim durumuna ilişkin görüşlerinde her insan değerlidir, demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz,

görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir fark yoktur.

- e) Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının baba eğitim durumuna ilişkin görüşlerinde her insan değerlidir, demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tonga (2013) ise araştırmasında anne ve baba eğitim durumuna göre öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin davranışları arasında anlamlı bir fark oluşmadığı sonucuna ulaştığını belirtmiştir.

- f) Üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının ailenin ekonomik durumuna ilişkin görüşlerinde her insan değerlidir, demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

5.2.Tartışma

Tonga (2013) ise araştırmasında aylık gelir durumuna göre öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin duyuşsal eğilimleri arasında anlamlı bir fark olmadığını bulmuştur. Aylık gelir durumuna göre öğrencilerin vatandaşlık bilincine ilişkin davranışları arasında anlamlı bir fark oluşmadığı ifade edilmiştir. Ancak literatürde ailenin ekonomik seviyesi arttıkça vatandaşlık bilincinin pozitif yönde etkileneceği sonucuna ulaşan çalışmalar da vardır (Öcal, 2011 ve Şimşek, 2011). Ayrıca Güven, Tertemiz ve Bulut (2009) vatandaşlık bilincinin ortaya çıkmasında ekonomik sıkıntıların olumsuz bir etki yarattığı sonucuna ulaşmışlardır. Vatandaşlık bilincini örgün ve yaygın eğitim sistemimiz içerisinde sağlıklı bir şekilde kazandıramadığımız açıktır. Gençlerimiz, açık ve yoğun bir şekilde okul dışı etkenler tarafından propagandaya maruz kalmaktadır. Bu propaganda, bazen bir sinema filmi, bazen bir bilgisayar oyunu, bazen internet aracılığıyla ve bazen de maalesef ulusal kanallarımızın ve sivil toplum örgütlerinin desteği ile gerçekleşmektedir. Yaratılmaya çalışılan kargaşa ortamında kendilerini savunmasız ve devlete karşı güvensiz hisseden gençlerimiz ve vatandaşlarımız, sırtlarını dayayacak bir güç

aramakta ve kaçınılmaz olarak çeşitli örgütlerin oyuncağı olmaktadırlar. Tüm bu gelişmelerin sonucunda Vatandaşlık bilinci gelişmemiş bireylerin oluşturduğu toplum da hastalıklı bir hal almakta, bu da ülkenin gelişme azmini ve gücünü sekteye uğratmaktadır (Kurt, 2007).

Vatandaşlık algısı diğer araştırmalarda olduğu gibi kızlarda yüksek çıkarken erkek öğrencilerde düşük çıkmaktadır. Bu durumun temel nedeni kızların daha uysal, uyumlu ve ailesinin sözünü daha fazla dinliyor olması, erkeklerin yapıları itibariye daha hırçın olmaları ve çevreleriyle daha sık çatışma haline girmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Ailesi ve çevresiyle daha uyumlu olan kızlar toplumdaki kuralları zorla değil içselleştirerek kabul eden kızlar bu kurallara daha fazla uyma eğilimi göstermektedirler. Kızların erkeklere oranla daha fazla vatandaşlık algısına sahip olmaları bu durumda kaynaklanıyor olabilir. İl merkezinde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısı yüksek çıkarken köyde yaşayan öğrencilerin düşük çıkmaktadır. Çeşitli araştırmalarda da belirtildiği gibi kentleşmenin demokratikleşmeye katkı sağladığı ifade edilmiştir. Araştırmada ortaya çıkan il merkezinde yaşayan öğrencilerin köyde yaşayan öğrencilere oranla daha fazla vatandaşlık algısına sahip olması da bu görüşün doğrulanması anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya göre anne eğitim seviyesinin, baba eğitim seviyesinin ve ailenin ekonomik durumunun öğrencilerin vatandaşlık algısına bir etkisinin olmadığı da görülmektedir. Öğrencilerin vatandaşlık algılarının okul türüne (fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu) ilişkin görüşlerinde demokrasi kültürü, hak ve özgürlüklerimiz, görev ve sorumluluklarımız faktörü ile toplam puana göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

5.3. Öneriler

Araştırma neticesinde;

1. Kız öğrencilerin neden daha fazla vatandaşlık algısına sahip olduğu, köyde yaşayan öğrencilerin vatandaşlık algısının il merkezinde yaşayanlara göre daha düşük olmasının nedenleri, anne ve baba eğitim düzeylerinin öğrencilerin vatandaşlık algısı üzerine etkileri ve öğrencilerin aile ekonomik durumlarının vatandaşlık algısı üzerine etkileri incelenebilir.

2. Üniversite öğrencilerinin eğitim gördükleri süre zarfında ikamet ettikleri ortamlar ve arkadaş gruplarının vatandaşlık algısı üzerine nasıl etki ettiği araştırılabilir.
3. Ders öğretmenlerinin alan uzmanları olmaları ve donanımlarının daha iyi olması sağlanmalıdır.
4. Vatandaşlıkla ilgili müfredatta daha derinlemesine bilgi, demokratik anlayış ve etkili vatandaşlıkla alakalı kabiliyet ve özellikleri kazandıracak şekilde geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altunkaya, N.(2003). *Eğitim fakülteleri için vatandaşlık bilgisi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akbaş, O. (2008). *Sosyal bilgilerde değerler ve öğretime*. (Ed.A.Öcal ve B.Tay) Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretime, Ankara: Pegem Akademi
- Aktaş, N. “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında Verilen Değerleri Edinme Düzeyleri (Erzincan Örneği).” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Akıllıoğlu, T. (1995). *İnsan hakları–kavram, kaynaklar ve koruma sistemleri*, Ankara: A.Ü. S.B.F. İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- Bow, A.& Mahtar M.(1996). *İnsan haklarının felsefi temelleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Buergental, T. (1995). *International human rights*, USA: West Publishing,
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çeçen A. (1995). *İnsan hakları*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çeçen A. (1996). *İnsan hakları*, İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Çeçen A. (2000). *İnsan hakları*, Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Çiftçi, A. (2006). *Vatandaşlık bilgisi: demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Demirhan, İ.C. “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği.” Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. 2007.
- Derdiman, R.C. (2006). *Anayasa hukukunun genel esasları ve Türk anayasa düzeni*, Bursa: Alfa Aktüel Yayınları, s.91
- Doğan, İ. (2002) *Modern toplumda vatandaşlık demokrasi ve insan hakları, insan haklarının kültürel temelleri*, Ankara: 2. Baskı, Pegem A Yayıncılık.

- Doğan, İ. (2007). *Vatandaşlık demokrasi ve insan hakları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. & Çuhadar, A. (2013). *İnsan hakları demokrasi ve vatandaşlık eğitimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demir, Ö. & Acar, M. (1992). *Sosyal bilimler sözlüğü*, İstanbul: Ağaç Yayıncılık.
- Demirel, T., & Nedir, D. (2011). *Demokrasi ve demokratikleşme üzerine. Lider ülke Türkiye*, 6. 09/07/2015 tarihinde <http://www.siyasetakademisi.org/wp-content/uploads/2012/01/10.DonemEkitap.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Ergün, M. (1996). *Eğitim felsefesi*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim sosyolojisine giriş*, Ankara: Ocak Yayınları.
- Galtung, J. (1999). *Bir başka açıdan insan hakları*, (Ter.Müge Sözen), İstanbul: Metis Yayınları.
- Gemalmaz, S. (2001). *Ulusalüstü insan hakları hukukunun genel teorisine giriş*, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Gömlüksiz, M.N., Kan, A.Ü. "Eğitim Fakültesi ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Fırat Üniversitesi Örneği." Milli Eğitim Dergisi, Sayı:178, s. 44-64, Bahar/2008.
- Gören, Z. (1995). *Temel hak genel teorisi*. Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 57, s.
- Gören, Z. (1997). *Anayasa hukukuna giriş*. İzmir: Fakülteler Kitabevi Barış Yayınları, s. 345.
- Gövercin, G. "İnsan Hakları Ve Demokrasi Alanında Çalışan Sivil Toplum Kuruluşlarının İnsan Hakları Ve Demokrasi Eğitimine Katkısı." 9 Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Gözler, K. (2004), *Anayasa hukukuna giriş*, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları, sy.3-12
- Gözübüyük, Ş. (2000). *Yönetim hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi.

- Güdücü, H.S. “*İlköğretim programlarında yer alan vatandaşlık ve insan hakları eğitimi dersine ilişkin öğretmen algısına yönelik: Manisa örneği.*” Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2008.
- Gülmez, M. (2001), *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi – egemenlik insanındır*, Ankara: TODAİE Yayınları, No: 303, 2. Basım.
- Gülmez, M. (2001), *İnsan hakları ve demokrasi eğitimi*, Ankara: TODAİE yayınları.
- Gündoğan, G, & Mustafa Günay, (2004), *İnsan hakları ve eğitimi*, İzmir: Alya Yayınevi, 1. Baskı.
- Güneş,İ. “*Kent Kültürü ve Dünya Kenti Olmak,*”; Hatay Seçilmişleri İzleme Derneği 2005. http://sizder.org/ismail_gunes.html 15/08/2015
- Gürbüz, G. “*İlköğretim 7. ve 8. Sınıflarda Vatandaşlık Bilgisi Dersinde Demokrasi Eğitimi*”, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.
- Güven, S., Tertemiz, N., Bulut, P. (2009). “*Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri.*” Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 1, 2009
- Hekimoğlu, M. M., “*İnsan Haklarının Tarihsel Perspektif İçerisindeki Gelişimi*”, Balıkesir Üniversitesi Bandırma İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik Fener Dergisi, ISSN: 1304-8783, 2004.
- Işık, A. “*Türkiye’de İnsan Hakları İle İlgili Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi Girişimleri: Antalya İl-İlçe İnsan Hakları Kurulları Örneği.*” Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005.
- İba, Ş. (2008). *Anayasa hukuku ve siyasal kurumlar*, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları Gözden Geçirilmiş Güncelleştirilmiş 2. Bası, s.81.
- Kaboğlu, İ.O. (2002). *Özgürlükler hukuku - insan haklarının hukuksal yapısı*, Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık, 6. Baskı.
- Karaman–Kepenekçi, Y. (2008). *Eğitmciler için insan hakları ve vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks yayınevi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kara, C., Topkaya, Y. “Aktif Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri.” Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks, 4(3), 147-159 2012;
http://dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/400/kara_topkaya_simsek_09/07/2015
- Kapani, M. (1991), *İnsan haklarının uluslararası boyutları*. Ankara: Bilgi Yayınevi, s. 19
- Kaya, A. (2003). *Uluslararası ilişkilerde sınır tanımayan sorunlar-göç, yurttaşlık, insan hakları, toplumsal cinsiyet, küresel adalet ve güvenlik*. A. Kaya; G. Göksu Özdoğan (Der.), *Ulusal yurttaşlıktan çoğul yurttaşlığa? Yurttaşlık kuramlarına eleştirel bir yaklaşım* (ss. 149-189). İstanbul: Bağlam Yayıncılık
- Kepenekçi, Y. (2000): *İnsan hakları*, Ankara: Anı Yayıncılık, 1. Baskı.
- Keskin, Y. “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişimin, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması.”. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi, 2008.
- Kıncal, R. (2004). *Vatandaşlık bilgisi*, Ankara: Remzi kitabevi, 1. Baskı
- Kızılyel, S. “Temel Hak ve Özgürlüklerin Kısıtlanmasında Kamu Güvenliği Ölçütü.” Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2014
- Kuçuradi, İ.(1996). *Açış konuşmaları, insan haklarının felsefi temelleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kurtulgan, K., Köstüklü N. “İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerinin Değerlendirilmesi.” Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 29, s. 175., 2010
- Kurnaz, D. “Ulusal bir insan hakları kurumu oluşturma sürecinde Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı.” Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009
- Kurt, T. “Öğretmenlerin Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatanseverlik Algularının Nitel Olarak İncelenmesi.”. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Marshall, T. H.(1965). *Class, citizenship and social development*, New York: Anchor Books,

- Munck, R.(2003). *Emeğin yeni dünyası*, (Çev: Mahmut Tekçe), İstanbul: Kitap Yayınevi, s. 52.
- Mumcu, A.(1994). *İnsan hakları ve kamu özgürlükleri*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Öner, N. (1995) *Felsefe yolunda düşünceler*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi,
- Öcal, A. “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Hakları Konusundaki Görüşleri.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:10, Sayı 35, s. 134-149, 2011
- Özbek, R. “*Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersi Amaçlarının Gerçekleşme Düzeyi*,” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2004
- Öztürk, C. (Ed.). (2006). *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde (21-50)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2006). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programına ilişkin ek açıklamalar. İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programları*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Reisoğlu, S. (2001). *Uluslararası boyutlarıyla insan hakları*, İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Safran, M. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*, 1-19. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Sağlam, H. İ. “*Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmedeki Rolü*.” *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:146, 2000.
- Sağlam, H., İ.” *Öğretmen Adaylarının Etkili Vatandaşlık Yeterlik Düzeyleri*” *Kastamonu Eğitim Dergisi* , Cilt:19 No:1, 39-50. Ocak 2011
- Sarıipek, D. B. (2006). *Sosyal vatandaşlık ve günümüzde yaşadığı dönüşüm: Aktif vatandaşlık (Sosyal politika açısından bir değerlendirme)*. *Çalışma ve toplum*, 2(9), 67-95; <http://www.calismatoplum.org/sayi9/sariipek.pdf> 09/07/2015
- Sencer, M,(1986). *İnsan hakları, ana kuruluşlar ve belgeler*, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Shue, H.(1996) “*Temel hakların evrenselliği*”, *insan haklarının felsefi temelleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yay.

- Sözer, E. (2008). *Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri*. Ş. Yaşar, (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde (41-55)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şimşek, N. “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Demokratik Kazanımlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*.” Milli Eğitim Dergisi, sayı 190, s. 188-202, 2011.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tonga, D. “*8. Sınıf Öğrencilerinin Vatandaşlık Bilinci Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*” Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2013.
- TDK. *Türkçe Sözlük*, 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.
- Uygun, O. (1992), *1982 Anayasası'nda temel hak ve özgürlüklerin genel rejimi*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Ünal, Ş. (1997). *Temel hak ve özgürlükler ve insan hakları hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Ünal, Ş. (1995). *Avrupa insan hakları sözleşmesi*, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü.
- Üstel, F.(2004). *Makbul vatandaşın peşinde s27- s. 59*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yeşil, R.(2002). *Okul ve ailede insan hakları ve demokrasi eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, D. (2000). *Üniversiteler için vatandaşlık bilgisi*, Konya: Çizgi Kitabevi
- Yıldırım, E. “*Sınıf öğretmenlerinin istihdam biçimlerine göre örgütsel vatandaşlık davranışı algıları (Sakarya ili Örneği)*.” Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2009.
- Westheimer, J., Kahne, J. “*What Kind of Citizen? The Politics of Educating For Democracy*.” American Educational Research Journal, Vol. 41, No. 2 pp. 237-269, Summer, 2004.

EKLER

Ek 1. Araştırmada Kullanılan Ölçek

VATANDAŞLIK ALGISI ÖLÇEĞİ

Değerli Üniversite Öğrencileri;

Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ danışmanlığında tez çalışmamı yapmaktayım. Araştırmamızın amacı üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarını ve bu algılarını etkileyen etmenleri ortaya koymaktır. **Sizin yapacağınız değerlendirme; Mevcut durumu belirlemeye önemli katkılar sağlayacaktır.**

Bu amaçla “Vatandaşlık Algısı Ölçeği” hazırlanmıştır. “Vatandaşlık Algısı Ölçeği” İlköğretim 8. Sınıf Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi Dersi Öğretim Programı'ndaki 4 temadan oluşmaktadır. Bu temalar şunlardır: 1.Tema: Her İnsan Değerlidir 2.Tema: Demokrasi Kültürü 3.Tema: Hak ve Özgürlüklerimiz 4.Tema: Görev ve Sorumluluklarımız

Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sizlerle ilgili bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarını ve bu algılarını etkileyen etmenleri belirlemeye yönelik ifadeler yer almaktadır. Bu bölümdeki her bir madde de Vatandaşlık Algısı Ölçeği, “**Tamamen Katılıyorum**” 5 puan, “**Katılıyorum**” 4 puan, “**Kararsızım**” 3 puan, “**Katılmıyorum**” 2 puan ve “**Hiç katılmıyorum**” 1 puan şeklinde puanlanmaktadır. Sizden beklenen, Vatandaşlık Algınızı hangi seçeneğin en iyi olarak belirttiğini düşünüyorsanız ilgili yere (x) işareti koyarak belirtiniz.

Lütfen! Tüm soruları eksiksiz ve samimiyetle doldurmanızı rica eder, bize çok kıymetli zamanınızı ayırdığınız ve çalışmamıza katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi
İbrahim DEMİRBAŞ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

KİŞİSEL BİLGİLER					
1. Cinsiyetiniz:					
A. <u>Kadın</u>		B. <u>Erkek</u>			
2. Yaşınız:					
A. <u>17-25 yaş</u>		B. <u>26-33 yaş</u>		C. <u>34-41 yaş</u>	
D. <u>42-39 yaş</u>		E. <u>50 yaş ve üzeri</u>			
3.Eğitim gördüğünüz Okul Türü					
A. <u>Fakülte (Lisans)</u>		B. <u>Yüksek Okul</u>		C. <u>Meslek Yüksekokulu</u>	
4.Memleketiniz: İlinde yaşıyorum.					
A. <u>İl Merkezi</u>	()	B. <u>İlçe Merkezi</u>		C. <u>Köy</u>	
5. Anne Eğitim Durumu					
A. <u>İlköğretim</u>	()	B. <u>Ortaöğretim (lise)</u>	()	C. <u>Yüksek Okul</u>	
D. <u>Fakülte (Lisans)</u>	()	E. <u>Yüksek Lisans ve üstü</u>			
6. Baba Eğitim Durumu					
A. <u>İlköğretim</u>	()	B. <u>Ortaöğretim (lise)</u>	()	C. <u>Yüksek Okul</u>	
D. <u>Fakülte (Lisans)</u>	()	E. <u>Yüksek Lisans ve üstü</u>			
7.Ailenizin Ekonomik Durumu					
A. <u>0-1000 TL</u>	()	B. <u>1000-1.500 TL</u>	()	C. <u>1.500-2.500 TL</u>	
D. <u>2,500-3,500 TL</u>	()	E. <u>3,500 TL ve üzeri</u>			

VATANDAŞLIK ALGISI ÖLÇEĞİ

		Maddeler	Tamamen	Katılıyorum (4	Kararsızım (3	Katılmıyorum (2	Hiç Katılmıyorum
			Katılıyorum (5	Puan)	Puan)	Puan)	Puan)
1.Tema: Her İnsan Değerlidir.	1	T.C. vatandaşı olarak değerli olduğumu hissediyorum.					
	2	Bireysel farklılıklarımız toplum için birer zenginlik olduğuna inanıyorum.					
	3	Bireysel farklılıklarımız toplum içinde yaşamayı zorlaştırmaktadır.					
	4	Toplumumuz insani değerlere önem verir.					
	5	Ülkemizde insan haklarına önem verilmektedir.					
	6	Çevremdeki insanlara karşı hoşgörülüyüm.					
	7	Zor durumda olan insanlara yardım edilmelidir.					
	8	İnsanların hatalarına karşı anlayışlı olunmalıdır.					
	9	İnsanlar başkalarına yapılan haksızlıklara karşı kayıtsız kalmamalıdır.					
	10	Farklı fiziksel özellikleri taşıyan kişileri oldukları gibi kabul ederim.					

2.Tema: Demokrasi Kültürü	Maddeler	Tamamen Katılıyorum (5 Puan)	Katılıyorum (4 Puan)	Kararsızım (3 Puan)	Katılmıyorum (2 Puan)	Hiç Katılmıyorum (1 Puan)	
	11	Toplumdaki eşitsizlikleri gidermek devletin görevidir.					
	12	Demokrasiyi bir yaşam biçimi olarak benimserim.					
	13	Seçimlerde oy kullanmanın bir vatandaşlık görevi olduğunu düşünüyorum.					
	14	Seçimler demokrasinin insana verdiği önemin bir göstergesidir.					
	15	Demokratik toplumlarda sivil toplum kuruluşlarına katılım önemlidir.					
	16	Toplumda bir karar alınacağı zaman çoğunluğun dediği olmalıdır.					
	17	Aynı görüşte olmasam da işi ehline veririm.					
	18	Çevremde farklı dillerin konuşulması beni rahatsız etmez.					
	19	Birlikte yaşama kültürü için demokrasi gereklidir.					
	20	Ülkemizde devlet vatandaşları arasında ayırım yapmaz.					
	21	Sorunlarımı her zaman demokratik yollarla çözerim.					
	22	Herhangi bir kurumda işlerimi hallederken sıraya dikkat ederim.					
	23	Sırada olmayan birisinin önüme geçtiğini gördüğümde müdahale ederim.					
	24	Başkalarının başarılarına sevinmem.					
	25	Farklı dil, din, mezhep veya düşüncedeki insanlarla iletişim kurarım.					
26	Sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarıyla ilgilenmem.						

3. Tema: Hak ve Özgürlüklerimiz	Maddeler	Tamamen Katılıyor (5 Puan)	Katılıyor (4 Puan)	Kararsız (3 Puan)	Katılmıyor (2 Puan)	Hiç Katılmıyorum (1 Puan)	
	27	Yasalar önünde bazı insanlara ayrıcalık tanınabilir.					
	28	İnsan haklarının herkes için doğuştan ve vazgeçilmez olduğunu düşünüyorum.					
	29	Kendi düşüncelerini başkalarına dayatmaya çalışanlara karşı çıkarım.					
	30	Tüm ayrımcılık biçimleri öncelikle demokrasiyle önenebilir.					
	31	Haklarım için gerektiğinde gösteri ve yürüyüşlere katılmaktan çekinmem.					
	32	Kimseyi siyasi düşüncesini açıklamaya zorlamam.					
	33	Ayrımcılık yapmama konusunda duyarlılık gösteririm.					
	34	Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında kendi konumuma uygun sorumlulukları üstlenirim.					
	35	Çevremde kadına yönelik şiddete müdahale ederim.					
	36	Vatandaş olarak düşüncelerimi her ortamda özgürce ifade edebilirim.					
	37	Çevremdeki insanlarla problemlerimi barışçıl yollarla çözerim.					
	38	Tüm insanlara eşit davranılması gerektiğini düşünüyorum.					
39	İnsan hakları, demokratik olmayan bir toplumda geliştirilemez.						

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum (5 Puan)	Katılıyorum (4 Puan)	Kararsızım (3 Puan)	Katılmıyorum (2 Puan)	Hiç Katılmıyorum (1 Puan)
3.Tema: Hak ve Özgürlüklerimiz	40	Gerektiğinde hakkımı aramak için ilgili yerlere dilekçe yazar ve sonucunu takip ederim.				
	41	Ülkemde başkalarına zarar vermediğim sürece dilediğim her şeyi rahatlıkla yapabiliyorum.				
	42	İnsan haklarının korunmasında sivil toplum kuruluşları etkili olduğuna inanıyorum.				
	43	Hukukun üstünlüğüne inanırım.				
	44	Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği durumlara müdahale ederim.				
	45	İnsan hakları ile ilgili gelişmeleri her zaman takip ederim.				
	46	Ülkemizde insanlar derneklere, siyasi partilere vb. ayrıcalık sağlamak için üye olurlar.				
	47	Adaletin güçlü olanlar ile zayıf olanlara farklı uygulandığına inanıyorum.				
	48	Engellileri işe yerleştirme konusunda öncelik tanınmalıdır.				
	49	Özgürlükler herkes için doğuştan ve vazgeçilmez olduğuna inanıyorum.				
	50	Hak ve özgürlükler ancak demokratik bir ortamda gerçekleşebilir.				
	51	Karşılaştığım hukuksuzluklar için mücadeleye girmem.				

	Maddeler	Tamamen Katılıyor (5 Puan)	Katılıyor (4 Puan)	Kararsız (3 Puan)	Katılmıyor (2 Puan)	Hiç Katılmıyorum (1 Puan)
4.Tema: Görev ve Sorumluluklarımız	52	Elektriği ve suyu tasarruflu kullanmaya çalışırım.				
	53	Kamu mallarına zarar veren birini gördüğümde uyarırım.				
	54	Yönetimle ilgili konularda söz hakkımı kullanırım.				
	55	Karşılaştığım sorunlarla ilgili kitle iletişim araçlarını (dilekçe, e-posta, anket, TV, radyo, internet vb.) kullanırım.				
	56	Bayrağa karşı yapılan saygısızlığı umursamam.				
	57	Kendimin ve toplumun yaşam kalitesini yükseltmek için sorumluluk üstlenirim.				
	58	İçinde yaşadığım topluma ve insanlığa karşı sorumluluklarımı yerine getirmek için çaba harcarım.				
	59	Toplum yaşamını düzenleyen kurallara uymanın sorumluluğunu üstlenirim.				
	60	Vatandaşların devlete karşı görev ve sorumluluklarını bilirim.				
	61	Vatandaşlık görevlerimi yerine getiririm.				
	62	Toplumsal sorunların her zaman farkındayım.				
	63	Toplumsal sorunlar hakkında konumuma uygun çözüm önerileri geliştiririm.				
	64	Engelli, yaşlı vb. bireylerin rahat bir yaşam sürdürebilmeleri için sorumluluk üstlenirim.				
	65	Geri dönüşümü olan ürünleri geri dönüşüm kutularına atarım.				

Ek 2. İzin Yazıları

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Personel Daire Başkanlığı

Sayı : 35980405-044-1362/2931
Konu : Anket Çalışması

08/04/2015

DOSYA

İlgi: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün "Anket Çalışması İzin İstemi" ile ilgili
08/04/2015 tarihli ve 26350463.044/110 sayılı yazısı.

Sosyal Bilimler Enstitüsü tezli yüksek lisans programı öğrencisi
İbrahim DEMİRBAŞ'ın yüksek lisans programı kapsamında yürüttüğü tez çalışması
gereğince ekte gönderilen anket çalışmasını gerekli sayıda öğrenciye uygulaması uygun
görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

Prof.Dr. Seyit AYDIN
Rektör

EK:
Anket(7 Sayfa)

DAĞITIM:
Fakülte Dekanlıklarına
Yüksekokul Müdürlüklerine
Meslek Yüksekokulu Müdürlüklerine

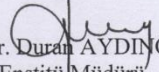
T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 26350463.044 / 110
Konu : Anket Çalışması İzin İstemi

08/04/2015

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Personel Daire Başkanlığı)

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı Başkanlığının 08.04.2015 tarih ve 36 sayılı yazısı ile Enstitümüze sunulan, İbrahim DEMİRBAŞ'a ait anket izin istemi yazımız ekinde sunulmuştur. Anket çalışmasını Üniversitemiz Fakülte, Yüksekokul, ve Meslek Yüksekokullarında yapabilmesi hususunda; gereğini bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Doç.Dr. Duran AYDINÖZÜ
Enstitü Müdürü

Fab/17.0/nyo
kayma

Per. D. B. S. K.
08.04.2015
JF

Ekler:
1-Yazı (1 Sf.)
2-Anket (7 Sf.)

08.04.15 04383

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ANKET ÇALIŞMASI İZİN İSTEM DİLEKÇESİ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Anabilim Dalımızın 131141103 numaralı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim. Kastamonu Üniversitesine bağlı Fakülte, Yüksekokul ve Meslek Yüksekokullarında Anket çalışması yapmak istiyorum. İlgili kurumdan bu çalışmayı yapabilmem için gerekli iznin alınması hususunda;

Gereğini saygılarımla arz ederim

07/04/2015
İbrahim DEMİRBAŞ

Adres: Kastamonu Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı
KASTAMONU

Telefon: İş: 280 16 25 Cep: 0505 673 48 96
E-posta: idemirbas@kastamonu.edu.tr

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Danışmanı olduğum öğrencimin ekteki çalışmayı yapmasının bilimsel açıdan yararlı olacağı görüşündeyim.

Danışman
Doç. Dr. Duran AYDINÖZÜ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

SAYI : 36
KONU: İzin isteği

08/04/2015

Yukarıda adı geçen öğrencinin çalışması ve çalışması için ilgili kurumlardan izin isteği, Danışmanının da onayı ile Anabilim Dalı Başkanlığımızca uygun görülmüş olup; gerekli iznin alınması hususunu saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. Zekeriya KAYA
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANI
Anabilim Dalı Başkanı
(Unvan, Adı, Soyadı, İmza)

EKLER: 1 Adet Çalışma Örneği (7Savfa)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Sayı : 752
Tarih: 08.04.2015

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :İbrahim DEMİRBAŞ
 Doğum Yeri ve Yılı :Espiye 01/10/1981
 Medeni Hali :Evlü
 Yabancı Dili :İngilizce
 E-Posta :idemirbas@kastamonu.edu.tr

Eğitim Durumu

Lise :1995-1998, Espiye Lisesi, Espiye-Giresun.
 Lisans :1999-2003, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Kastamonu.
 Yüksek Lisans :2014-2013, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Kastamonu.

Mesleki Deneyim

		Yıl
Milli Eğitim Bakanlığı	Şırnak - Öğretmen	2003-2005
Milli Eğitim Bakanlığı	Amasya – Öğretmen ve Yönetici	2005-2013
Kastamonu Üniversitesi	Kastamonu - Personel Şube Müdürü	2013-(Halen)